

به به کارهینانی لیها تو ویبه کانی NLP

WWW.IQRA.AHLAMONTADA.COM

منتدی إقرأ الثقافی

چۆن هاوړېکانت هه لده بریږیت؟

عبدالرحمن المصباح

منتدی إقرأ الثقافی

الطبعة الأولى - مطبوع في - بيروت - دارسي

www.iqra.ahlamontada.com

چون هاوریکانت هله ده بژیریت؟

به به کارهینانی لیها تو وییه کانی پروگرام سازی زمانه وانی ده ماری **NLP**

عبدالرحمن الصباغ

ناوی کتیب: چوں هاوړیکانت هه لده بډیږیت؟

نوسینی: پراښنه (عبدالرحمن الصباغ)

وه رگیږانی: تارق نه جیب په شید

پیداچوونه وهی: به فراو جه مال

نوبه ی چاپ: به که م - ۲۰۱۴

له به ږیوه به رایه تی گشتی کتیبخانه گشتیه کان

ژماره (۱۷۱۱) ی سالی ۲۰۱۲ ی پی دراوه

پیشہ کی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سو پاس و ستایش بُوئے و پروردگارہی مرقہ کانی کردوہ تہ
گہل و نہ تہ وہ و ہوزی جیا جیا تا ئہم جیا وازانہ یہ کتر بناسن و
پیکہ وہ بڑین، سو پاسی ئہ و خواہ دہ کین کہ بہ جور و جور و
فرہ چہ شنی مرقہ کانی بہ دیہینا و، و ہک لاواز و بہ ہیز، ہہ ژار و
دہ ولہ مہند، سہ ریز و سہ رکردہ، نہ زان و زانا۔

دروود و سلاوی پروردگار لہ سہر مو حہ مدی ماموستای
مرقہ فایہ تی ﷺ، کہ خوی و ہاوہ لہ کانی فیتری واتای ہاورپیہ تی بیان
کردین و، فیتری واتای دلسوزی و نیان کردین بُوئے مہ ہاورپیہ تی بہ،
ئہ و تا ئہ مرق و شہی (ہاورپی) لہ بری و شہی (برادرہ) بہ کار دینن، کہ
لہ پابردودا بہ کار دہات، کہ و اتہ برادرہ کانی پیغہ مہری خوا بریتی
بوون لہ کڑمہ لہ ہاورپیہ کی دلسوزی و ہفادار بُوئے پیغہ مہرہ کہ یان ﷺ،
ناونانی پہ یوہندیہ کانیش تہ نہا کڑمہ لہ ناویکن کہ جوری ئہ و
پہ یوہندیہ پیناسہ دہ کین کہ لہ نیوانیاندا ہہ بوہ۔

به پراستی من ناتوانم وینهی ژیانیک بینمه پیشچاو به بی هاوپی و،
 ته وای مروفه کانیش پشتیوانی ئه م بۆچوونه م ده که ن؛ چونکه
 هاوپیته تی به هایه کی جوان و چیژی به خشه و، پیوستیه کی
 به رده وامبوونی ژیان به شیوه سروشتیه کی، هاوپیکان ئه وانه ن که
 تو خه م و گرفت و خولیاکانی خۆتیان بۆ باس ده که یت، ته نانه ت
 کاتیک بیروباوه په کانت له گه ل باوکت ناکۆک و ناته با ده بن و، ناکۆکی
 ده که ویته نیتوانتان، هه ندی کات باوکت ناچار ده بیت له به رامبه رتدا
 ده سه لاتی خۆی به کار به پینیت بۆ نمونه هه په شه ی برینی مانگانه یان
 پۆژانه که ت لیده کات نه گه ر وه لای نه ده یته وه و گوپرایه لی نه که یت،
 هه ندی جاریش نایه لیت برا و خوشکه کانت قسه ت له گه ل بکه ن،
 بۆنه وه ی له کۆمه ل و ده وروبه ر داتبه پیت.

لە کاتى لەم جۆرەدا پوو لە كى دەكەيت تا خەم و خەفەت و
 گەرفە کانتى بۆ باسبەكەيت؟ ئايا پوو لە يەكێك لە ھاوپی دڵسۆزەكانت
 ناکەيت؟ بەلى، دەچیت ئەوێ لە ناخدايە بۆی هەلدەپێژیت...
 کاتیکیش ئامانجى خۆت لە ژياندا دیاریدەكەيت و سووریت
 لەسەر ئەوێ کە بچیتە کۆلیژی یاسا، بۆ ئەوێ لەوێوە قونای
 خوێندنى بالا تەواو بکەيت، دواتریش ببیتە یەكێك لە دادوەرەکان،
 ئايا ناچیت بۆ لای ھاوپیەکەت تا ئەمێ بەبیرتاهاوووە بۆی باس
 بکەيت؟

بەم شێوەیە تۆ خواست و ئامانج و پرۆژەكانت بۆ ھاوپیەکەت
 باس دەكەيت و، خەم و گەرفە کانیشت هەر لای ئەو دەدرکێنیت و...
 هتد.

ئايا چەند جار پۆشتتویت بۆ لای یەكێك لە ھاوپی
 خوشەویستەكانت و باسی خەمەکانى خۆت لای ئەو کردووە و،
 ئەویش ھاوکاری و پشتیوانی کردوویت؟! .

بەلام لە یادت بێت، لە کۆتاییدا ھاوپیکانیش کۆمەڵێک کەسى
 گۆپاون و، هەریەكێک لەوان ژيانیکى تاییەت بە خۆی دەبێت لە
 ئایندەدا، ھاوسەر دەگریت و دەبێتە خاوەنى مال و منداڵ، ئەو کاتە
 سالی یەك جاریش نایبینیتەووە و، ئەو ھاوپیەى لە کاتى پەبەنى و
 لاویدا قەرزی پێدەدايت، دەگونجیت ئیتر ئامادەنەبێت قەرزت بداتى،

له کاتیکدا که گیرفانه کانی پږن له پاره و کاری سهر به خۆ و دهستی
کاریشی هیه !

ده شگونجیت هندیکی تر له هاوړیکانت پاره و سامانی زوریان
نه بیت و، مووچه خوری ناسایی بن، به لام هر ناماده نه بن قهرزت
بده نی له بهر ده سته کورتیان.

له بهر نه وه پتویست ناکات هاوړیکانت بکه یته ته وهره یه کی
سهره کی له زیانندا؛ چونکه ناتوانیت ناینده ی خۆت به پشته ستن
به وان بوونیاد بنیت، به لکو به هه موو توانایه کته وه هه ولیده
پاریزگاری له پایه له ی په یوه ندیبه کان بکه یته له نیتوان خۆت و نه واند،
له م پیتاوه شدا هر دهره تیکت هه بوو ده عوه تیان بکه یته بۆ
ناخواردن له دهستی مده. نه وهش بزانه که هه موو هاوړیکان
به وشیتویه خراب نین، به لام نه وه سروشتی زیانه که هه موو سالتیک و
هه موو قوناغیک به هه مان سیستمی به رنامه بۆد اړیژراو تیده په ریت
له گه له هه مه چه شنی و گورانی له ناکاو که به سهریدا دیت. گه وره ترین
به لکه له سهر نه مه بریتیبه له تیوری کومه لایه تی، که تیوری
فرمانیشی پی ده وتریت، نه م تیوره جهخت له سهر نه وه ده کاته وه که
هه ریه کیک له نيمه فرمانیکی هیه له م گه ردونه دا و، پتویسته
له بهرامبه ردا مرقفی خراپه کار و چاکه کار و... هتد بوونیان هه بیت،
سهره نجام خوی گه وره پینمایي هه ریه که له نيمه ی کردووه و، پښگی

چاکه و خراپەى نیشانداوین و، ھەر خۆمان بریار دەدەین کام
 پێگەیان ھەلبژێرین، خۆی گەرە دەفەر مویت: ﴿وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ﴾
 البلد: ۱۰. واتە: (یا پێگای چاکە و خراپەمان پیشان داوە تا چاکە بکا و
 خراپە نەکا). ئەوەش بزانی زۆریک لە ھاوڕێیان پشتیوانیت لێدەکەن و
 شانەشانت دەووستن، بەلام ھەمیشە ئەوەت لەیادبیت کە چۆن
 بەردەوام ھاوڕێی دڵسۆز و بەوەفا و میھرەبان و ئامۆژگاریکار
 ھەیە.... بەھەمان شیوە لەبەرانبەر دا ھاوڕێی ناپاک و پەوشت نزم و
 بێ وەفا و... ھتد ھەیە.

هاورپييه تى له زمانه وانيدا:

واتاى نۆرى مەيە:

۱- جاريك به واتاى (الخلا - دوست) هاتووه، نۆرجا به چەند هاورپييه ك دەوتریئت: (دۆستى يەكترن)، پيغه مېریش ﷺ فرموويه تى: (المرء على دين خليله) واتە: "مروۇ لەسەر ئايىنى دۆستەكە يە تى".^۱

۲- الصلبة: (ئەبو عوبەيد) دەربارەى دۆست دەلتىت: "بەھوى دۆستايە تىيەو ە گويپايەلى كەسەكە بوويت، بوويتە دۆستى، واتە بەگويت كرد، ەروەها دۆست بە واتاى مامەلە لەگەلدا كردن دىت، دۆست وشەيەكى تاكە، وشەى دۆستان كۆكەيەتى، وەك: لاو و لاوان".

له كتيبي (الفروق في اللغة)ى ئەبو هيلالى عەسكەرىدا هاتووه كە:
"هاورپييه تى واتە: پيگەوتنى ويژدانەكان لەسەر خۆشەويستى".

۱- المستدرک على الصحيحین للحاکم، حدیث: ۷۳۸۷.

۳- الصداقة: هاوپییه تی له پاستگزییه وه سه رچاوه ده گریت، که پیچه وانیه درۆکردنه، به مشیویه هاوپییه تی ده بیته پاستگزیی له نامۆزگاریکردن و براهه تیدا.

له قورئانی پیرۆزدا له بهرامبه ر هاوپییه تیدا وشه ی (برایه تی) به کارهاتوووه بۆ ئه و که سانه ی شوینکه وته ی هه مان بیرویاوه پ، خوای گه وده ده فره مویت: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾ الحجرات: ۱۰، واته: (ئه وانیه ئیمانیه به خواو به پیغه مبه ری خوا هه یه برای یه که ن)، پیغه مبه ریش ﷺ ده فره مویت: (والله في عون العبد ما كان العبد في عون أخيه) واته: "خوای گه وده به رده وام له هاوکاریکردنی به نده یه کیدایه، که ئه و به نده یه له هاوکاریکردنی براهه تیدا بیت".^۱

هه ره ها له کتیبی (الأدب الكبير) (ئیببول موقه فع) دا هاتوووه که ده لیت: "برایانی پاسته قینه باشترین ده سته که وته کانی دنیان، ئه وان دیمه نی قه شه نگیی و خوشگوزهرانی و تویشووی ته نگانه ن، هاوکارن بۆ دنیا و قیامه ت، له به رئه وه که مته رخه می مه که ن له به ده سته سته ئه م جوړه هاوپیانه و، گرته به ری ئه و پزگه و هوکارانه ی که ده تانگه یه نیته ئه م هاوپیانه".

۱- صحیح المسلم، حدیث: ۴۹۷۳

چەمكى ھاۋرپىيەتى:

ھاۋرپىيەتى برىتتيە لە سۆزىكى دوولايەنە لە نىوان دوو كە سدا كە
ھەريە كەيان چاكەى بە رامبەرە كەى دە وىت، لە گەل ئاگاداربوونى
ھەردوو ھاۋرپىكە بەم سۆزەيان.

ھاۋرپى برىتتيە لە و كە سەى بە چە شنىك ھاۋرپانىت دەكات، كە
خۆشبيەكانت دلخۆشى دەكەن و، پەژارەكانت خەمبارى دەكەن،
بەمشىۋەيە پەيوەندى ھاۋرپىيەتى لە سەر بناغەى پىكەو ژیان و
لەيەكچوون و ھاۋبەشپى وىژدانىي دەبەستريت.

ھاۋرپىيەتى بەتەنھا لە نىوان تاكەكان و كەسەكاندا پىكنايەت،
بەلكو لە نىوان گەل و نەتەو و دەولەت و پىكخراو و شارەكانىشدا
پىكدەيت.

ھاۋرپىيەتى يەككە لە پىداۋىستىيە گرنگەكانى ژيان؛ چونكە ھىچ
كەسنىك بى ھاۋرپى ناتوانىت بژى، با خاوەنى ھەموو ھۆكارەكانى
خۆشگوزەرانىش بىت، لە راستىدا ھاۋرپىيان ئەوقەلا و پشتىوانە
پتەو ھەن كە لە كاتى ناخۆشى و سەختىيەكاندا پەنايان بۆدەبەين.

هاوړپيټه پټويستيه كي بنه پرتيه بو لاوان؛ چونكه هاوړپيټه
 نامورگاري هاوړپيټه كي دهكات و له پي هه لځليسان ده پاريژيت،
 له هه مان كاتدا بو پير و به سالاجوش گرنگه؛ چونكه له كاتي
 به سالاجوون و لاوازيووني جه ستهيدا هاوكاري دهكات و پشتيواني
 ده بيت.

له م باره يه وه (نهرستو) وته يه كي جواني هه يه كه ده لټت:
 "هركاتي هه نديك له خه لكی نهواني ديكه يان خو شويست، نه وه هيچ
 پټويست به بووني دادپه روه ري ناكات، به لام (خه لكی) هه رچه نده
 دادپه روه ريش بن ناتوانن ده سته رداري هاوړپيټه تي بن."

هه روه ها وتراوه: "هه ركه س هاوړپيټه كي زوربوون، نه وه هاوړپيټه
 راسته قينه ي نيه"، چونكه مروف ناتوانيت پاريژگاري له ژماره يه كي
 زور هاوړپيټه و په يوه ندي هاوړپيټه كي بكات، نه مهش له بهر نه وه ي
 هاوړپيټه كي پټويستي به قوربانيدان و بايه خپيدان هه يه.

له پرووکاره‌کانی هاوړپیه‌تی:

۱- کۆمه‌کیی و پشتیوانی کردن:

حه‌زده‌تی موسا (سه‌لامی خوای لی بی) داوای له په‌روه‌ردگار کرد که (هاروون) بکاته پشتیوان و کۆمه‌ککاری وه‌ک ده‌فه‌رمویت: ﴿وَأَجْعَلْ لِّي وَزِيرًا مِّنْ أَهْلِي* هَارُونَ أَخِي* اشْدُدْ بِهِ أَزْرِي* وَأَشْرِكْهُ فِي أَمْرِي﴾، واته: (وه‌زیریکیشم له که‌سوکاری خۆم بۆ دانی یارمه‌تیم بدا له جی‌به‌جی‌کردنی ئه‌رکه‌کانی سه‌رشانما. هاروونی برام بی. پشتمی پی‌بگره و پی‌به‌هیز بکه. بیشیکه به هاو‌به‌شم له‌م کاری پیغه‌مبه‌ریتییه‌ما بۆ سه‌ر فیرعه‌ون).

ئه‌مه بریتییه له هه‌لوێستی هاو‌پێ دلسۆزه‌کان که به‌رده‌وام پشتیوان و کۆمه‌ککارن، ئه‌وه‌تا هاو‌پێیانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ به پیغه‌مبه‌ریان وت: "سویند به‌خوا، ئه‌گه‌ر به‌مانبه‌یته نیو ده‌ریاکانه‌وه ئه‌وه له‌گه‌ڵ تۆدا دین و ده‌ریاکان ده‌برین".

۲- رێنمایی و ئاراسته‌کردن:

رێنمایی و ئامۆژگاریکردن له سیستمی ئیسلامدا کاریکی گرنگه بۆ هه‌مووان، هه‌ر له سه‌رۆک و به‌رپرسانه‌وه تا هاو‌لاتیانی ئاسایی و،

مامۇستايان و، باوك و دايكان و، ھاورپپيان؛ لەبەرئەو ھەركى
ھاورپپيان ئامۇزگار يەكردنى بەكترە بەيئ ئەو ھەي ئەم ئامۇزگار يە
سروشتى پەيوەندى ھاورپپىيەتى نۆوانيان بشيويىت.

ھاورپپىيەتى لەروانگەى تېگەيشتنى ئىسلامىيەو:

ھاورپپىيەتى لە ئايىنى ئىسلامدا چەندىن ناوى لى ئراو، ئەمەش
بەلگەيە لەسەر گشتگىرى ئىسلام و گرنگىدانى بە پېكھىنانى
پەيوەندىيەكان، تەنانەت گرنكى دان و ھاندانىشى لەپپناو
بەھىزكردنى ئەم پەيوەندىيانە، ئەمەش بە توندوتۆلكردنى
پەيوەندىيە كۆمەلەيەتتەكان لەنۆ خەلكىدا بە ھەموو چىن و تويز و
بىروباو پە جياواز و، پۆشنىبرى و زانستە جياوازەكانىيانەو.

دەبىنىن جارىك ئەم پەيوەندىيە بە (برايتى) وەسف دەكات و،
جارىكى تر بە (دۆستايەتى) و جارىكى تر بە (ھاورپپىيەتى)
دەيناسيىت. بناغەى ئىسلام لەسەر بنەماى بىروبوون بە فرەچەشنى
و فرەپەنگى خەلكى و، كۆكردنەو ھەمووان لە ژيئە ساپەي يەك
كۆمەلگەدا دامەزراو، بى پوانىنە ھىچ جياوازيەك جگە لە تەقوا و

چا که کاری، واته فره چه شنی و فره یی ناو و ناو نیشانه کان پیوه رنن
 بۆ جیا واز بون، له کاتی کدا که سه کان هه لگری بیر کردنه وه ی پاست و
 قه شه نگ و سوو د به خش بن.

پیغه مبه ر ﷺ ده فره مویت: (لا فضل لعربی علی عجمی ولا
 لعجمی علی عربی، ولا أحمر علی أسود، ولا أسود علی أحمر، إلا
 بالتقوی أبلغت) واته: "هیچ پیزیکی زیاده نییه بۆ عه ره بیك به سه ر
 عه جه میكدا^۱، یا عه جه میك به سه ر عه ره بیكدا، یا سوور پیستی
 به سه ر رهش پیستی که وه، یا رهش پیستیك به سه ر سوور پیستی که وه
 ته نها به له خواترسان و چا که کردن نه بیئت^۲."

هه ره ها ده فره مویت: (لا یؤمن أحدکم حتی یحب لأخیه ما یحب
 لنفسه) واته: "هه ر که سیك له ئیوه ئیمانی ته واو و کامل نابیئت، تا
 ئه وه ی بۆ خوی پیی خوشه بۆ برا موسولمانه که یشی پیی خوش
 بیئت^۲."

۱- عه جه م: به هه موو نه ته وه یه کی تر ده و تریت جگه له عه ره ب.

۲- مسند أحمد بن حنبل، حدیث: ۲۲۸۶۴

۳- صحیح البخاری، حدیث: ۱۳

یہ گیتی بیروباوہر:

له گرنگییه سهره تایی و بنه پرتیه کانی هاو پییه تی به کیتی
بیروباوه پ و بۆچوونه کانه، ئهم بابته هۆکاریکی گرنگه بۆ
به هیزکردنی په یوه ندییه دوولایه نه کانی خو شه ویستی و، پشتیوانی
له به کترکردن و، بوونیادنان و، گه شه پیدانی مړویی و... هتد.

جياوازی له بیروباوهرېدا:

ھاوړپټه تی له پوانگه ی نایینی ئیسلامه وه له سره ھاوړیو باوه پری
 بونیاده نړیت، له کومه لگه یه کیشدا که هه موویان هه لگری یه ک
 بیرو باوه پ نه بوون، ده بینیت ھاوړپټه تی له نیوان ئه و که سانه ی هه لگری
 بیرو باوه پ ئیسلامیین و ئه وانه ی تر دا که بیرو باوه پری جیاوازیان هه یه
 دروست ده بیت و، هه موویان پټکه وه ده بڼه یه کده ست و یه ک گروپ
 له نیو کومه لگه یه کی ژورینه یه کتابه رستدا. به م شیوه یه جیاوازی نییه
 له نیوان موسلمانیک و که سیکی تر دا له دؤستایه تی و ھاوړپټه تی و
 پټکه وه ژياندا، یاخود له ھاوړلاتیبووندا؛ پاستی ئه م بؤچوونه ش له
 قورئانی پیرؤزدا ده بینین، کاتیک خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿وَلَا
 تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾ العنکبوت: ٤٦، واته:
 (دهمه قاله مه که ن له گه ل که سانی سر به و ئایینانه ی خوا کاتی خوی
 کتیبی نار دونه ته سر، به باشتړین شیوه ی گفتگو نه بی).

ته نانهت ئاگر په رسته کانیښ له م پښخستنه جوانه دا پټگه ی
 خویان هه یه و، خاوه ن مافی پټکه وه ژیان و هاوالاتی بوون،
 پیغه مبهری خوا (سلاوی خوی لی بی) فهرموویه تی: "هه مان مامه له ی
 نه هلی کیتاب (گاورد و جوله که) یان له که لدا بکه ن، ته نها نه وه نه بیټ که
 قه ده غه ی کردوون له خواردنی سه رپراوه کانیان و ماره کردنی
 نافرته ته کانیان^۱. خه لکیش کاریان به و پښنماییه ی پیغه مبه ر ﷺ
 ده کرد، ده بینین پوژیک عومهری کوپی خه تاب (خوا لی پی پازی بیټ)
 پیاویکی به سالاچووی بینی که داوای یارمه تی و سوالی له خه لکی
 ده کرد، زانی که نه وه پیاویکی جوله که یه و به هوی به سالاچوونیه وه
 توانای کارکردنی نه ماوه؛ له بهر نه وه ده سستی پیاوه که ی گرت و بردی
 بو که نجینه ی موسولمانان (بیت المال)، تا موچه یه کی وای بو
 بپرته وه که پیداویستییه کانی دابین بکات و نیر پښووستی به ده ست
 پانکردنه وه نه بیټ له خه لکی.

به پراستی نه و په یوه نندی هاوړپیه تیانه زور قه شه نګن که له
 سایه ی نه م حه قیقه ته دا ده به سترین، واته له سایه ی به زه یی و سوز و
 یه کسانیدا.

^۱ - السنن الکبری للبيهقي، حديث: ۱۳۰۷۴.

كاتىك ھاوپپىيەتى دەگۈرپىت بۇ خۇشەويستى لەپىناۋى خوادا:

ئەم ئامانچە مۇۋە دەگۈرپىت لە ھاوپپىيەكەۋە كە دەمگىرىيەنىت بۇ ھاوپپىيەك كە دەمخاتە پىكەننن و دلخۇشم دەكات، لە ھاوپپىيەكەۋە كە پىم پى دەكەنىت بۇ ھاوپپىيەك كە لەگەلەدا پىدەكەنىت، لە ھاۋدەمىكەۋە كە لە دىيادا دەمپارىزىت بۇ ھاۋدەمىك كە لە دۇنياۋ قىامەتدا دەمپارىزىت... ھاۋەلانى پىغەمبەر ﷺ، بەم شىۋەيە بوون كاتىك لەپىگادا بە يەك دەگەيشتن دەستى يەكتىريان دەگرت و دەيانوت: "ۋەرە دانىشە با ساتىك پىكەۋە يادى خوا بكەين و ئىمانەكەمان تازە بكەينەۋە"، ئىتر بۇماۋەيەك پىكەۋە دادەنىشتن تا يادى خوا بكەن.

ئەۋەى ئىمەى موسولمان بىرومان پىي ھەيە ئەۋەيە كە مۇۋى پىزگارېۋو لە پۇڭى قىامەتدا دەستى ھاوپپىيەكەشى دەگىرت، بەم شىۋەيە چەند جوانە كاتىك ھاوپپىيەتى دەگۈرپىت بۇ ئەم پۇجە بەرزەى پەفتاركردن، بۇ ئەم دەروونە ئارامە، بۇ قوربانىدان، بۇ چاكەكارى، بۇ ھاوپپىيەتى لەپىناۋى خۋاى گەرەدا...

له موعازی کوپی جه به له وه (خوا لئی پازی بیت) ده لیت: بیستم
له پیغه مبه ری خواوه ﷺ ده یفه رموو: (قال الله عز وجل : المتحابون
فی جلالی لهم منابر من نور یغبطهم النبیون والشهداء) واته: "خوای
گه وره فه رموو یه تی: ئه و که سانه ی له بهر گه وره یی و خوشه ویستی من
یه کتریان خوشده ویت له پوژی قیامه تدا مینه ری نورینی وه هایان
هه یه که پیغه مبه ران و شه هیدان ئاواتی بۆ ده خوانن."^۱
ده گونجیت هه ندیک کهس و گومان بهر ن کومه لیک هاوړی وایان
هه یه که دلسوزی یه کترن و هه رگیز له یه کتر جیانا بنه وه، به لام وانه و
په نده که تهنه له دنیا دا نییه، به لکو له دنیا و قیامه تدا یه پیکه وه..
خوای گه وره ده فه رمویت: ﴿الْأَخْلَاءُ یَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا
الْمُتَّقِینَ﴾ الزخرف: ۶۷، واته: (دوست و برادران له و پوژده دا
هه ندیکیان دوژمنی هه ندیکیان، چونکه تی ئه گه ن که ئه وان بوون
به هوی گومرا بوونیان، تهنه د دوست و برادرانی وانه یی له دنیا دا
له خواترس بووین ئه وانه هه ر له سه ر دوستایه تی خویان ئه میننه وه.)

۱- سنن الترمذی، حدیث: ۲۳۷۰.

من ھاوړېم نښه:

ھاوړې شتیک نښه به سانای پیدابکړت، به لکو پټوښته
ماندوونه ناسانه هـول بـو دـهـسـتـخـسـتـنـی بـدـهـیـت و، نهـگـر پـاش نهـم
گهـرانـه ټ ھاوړېه کی راسـتـه قـینـه ت مسـوگـر نهـکـرد، نهـوا پټوښـتـه
بهـخـوډاچـوونـه وـه یـه ک بـکـه یـت . له خـوټ بـېرـسـه :
که موکـوړیـه کانم چـین...؟

بهـمـره و لښـهاتـوویـه کانم چـین؟

بوچی فلانـه کـه س له من زیاتـر ھاوړې له دـهـوړی کـوډهـبـنـه وـه؟

نهـو له چـیـدا له من باسـتـره؟

کار و پـیشـه ی چـیـه؟

خاوهـنـی چ تـایـبه تـمـه نـدی و لښـهاتـوویـه کـه؟

چـوڼ وـه کـو نهـوم لښـهاتـی؟

کـه ی وـه کـو نهـوم لښـهاتـی؟

مه‌حاله هاوړپيه‌كي نه‌مه‌كدار
له‌م سه‌رده‌مه‌دا ده‌ستبه‌كه‌وټ!

نږد باس له‌وه ده‌كرټ كه ده‌ستخستني هاوړپيه‌كي به‌وه‌فا و
دلسوز مه‌حاله!

له‌ پاستيدا نه‌م جوړه وټانه تاراده‌يه‌ك مايه‌ي گالته‌جاړين لام،
نه‌مه‌ش له‌به‌رته‌وه نا كه خوم به‌گوره ده‌زانم، يا كه‌سي‌كي بي وټنه
و نمونه‌ييم.

به لکو له بهر نه وه په : نه گهر بوونی هاوړپیه کی به وه فاشتیکی
 مه حال بیت، ئه ی چوڼ شارستانییه تی ئیسلامی ده یان، بگره
 سه دان، به لکو زیاده پوهی ناکه م گهر بلیم هه زاران نمونه ی هاوړپیی
 دلسوزی له خوگرته وه؟! له بهر نه وه دروست نییه بپروا به ووتانه
 بکه یڼ، چونکه وته یه کی دوور له راستیه و، هیچ ده قیکی فلسفه ی
 یان ده روونی یان زانستی نییه که پاستی ئه م ده سته واژه یه
 بسه لمینیت و، واماڼ ئی بکات بپروای پتیکه یڼ.
 له پاستیدا ئه م وته یه و هاوشتیوه کانیشی جگه له چه ند
 ناوینشاننکی سه رنجر پاکیش هیچی تر نڼ...

جۆرهكانى ھاورپيھتى:

• ھاورپيھتى لەگەڵ (خود)دا:

ئايا رېككەوتوو جارېك لە جارەن لە
خۆمان بېرسىن: دەكرىت ئىمە ھاورپيھتى
لەگەڵ خودى خۆماندا بېستىن؟ ئايا
پرسىارەكە نامۆ دەرنەكەوئىت؟ چونكە
ھەمىشە وا باوھ كە ھاورپيھتى لەگەڵ
كەسىكى تردا دەبەستىت نەك لەگەڵ
(خود)دا.

ئايا بوونى مرقۇئەك دابەش دەبىت بە دوو بەشەوھ تا ئو بەشانە
ھاورپيھتى يەكتر بكن؟! .. واتە بەشىكيان بىتتە ھاورپى بەشەكەى
تر..

ياخود بابەتەكە پەيوەندى بە دوو ناوچەى جياوازەوھ ھەيە لەناو
ناخى خۆماندا، كە پىويستە پەيوەنديان باش بىت و ببنە ھاورپى
يەكدى؟!.

ئەگەر ناوچەى يەكەم بەرپەرس بىت لە كۆنترۆلى پەفتار و
هەلسوكەوتەكانمان و، ژىربارىيت بۆ ژمارەيك پەهەندى دەرەكى، كە
ئىمە دەستنىشانىان ناكەين و دەسەلاتمان بەسەرياندا نىيە،
لەبەرئەوہى لە ژینگەى دەرەكيدا دروست دەبن، بى ئەوہى
تېروانىنى ئىمە لە دروست بوونياندا لەبەرچاوكىرايىت... ئەوا
ناوچەى دووہمىش برىتييە لەو ناوچەىەى كە لەناو قولايى
دەروونماندايە.

بۆئەوہى لە خودى خۆت تىبگەيت و پىكبىيت لەگەلدا، ئەوا ئەم
نامۆژگارىيە لە گوئى بگرە: "بۆ قولايىەكانى ناخت دابچۆ و، ھەرگىز
فەرماوشى مەكە، چونكە ئارامى بەتەنھا لە قولايىەكاندا ھەيە، ھەر لە
قولايىەكانەوہ دەرەفتى ئەوہمان دەيىت كە بەشيوہەكى پاست و
دروست بىينىن و، بىيىستىن و، جولە بكەين و، ئامادەيىمان ھەيىت بۆ
پووبەپووبوونەوہى سەختىيەكانى ژيان".

ھىچ نازونىعمەتەك نىيە ھاوتاي ئەو نازونىعمەتە بىت كە مەوۆف بە
قولايى بوونى خۆيدا پۆبچىت و، گوئىيىستى ھاوارەكانى خودى خۆى
بىت و، بەدەميانەوہ بچىت.

تونىدوتۆلتىر جۆرى پەيوەندىيەكانى ھاوپپەيتى، ئەو
پەيوەندىيەيە كە مەوۆف لەگەل خودى خۆيدا دەيىستىت، جا ئەگەر
ئەم پەيوەندىيە سازبوو، ئەوا ھاوپپەيتىيەكى پاستگويانە و،

وه فادارانه و، پته و، به ره مدارانه دیته کایه وه. ئه م چه شنه
 هاوپیته تیه ش ئه وه ده خوازیت که په یوه ندیبه کی خوشه ویستی و
 وابهسته بوونی پته و له نیوان ده روون و گیان و، ژیری و دلدا پیکبیت.
 ئه گهر مړوډ ته نها به پشتبهستن به ژیری بژی، ئه و ژیانکی بی
 تام و چیتژی ده بیت؛ چونکه ژیری به رده وام ساردوسره، به لام
 له بهرامبه ردا دل گهرمگوره. ژیری به ره و پوتینی دووباره و، بیزارکار
 و، بازنه داخراوه کان ناراسته مان ده کات، به لام ئه وه دل که واتا به
 ته من و، ئامانچ به ژیانمان ده به خشیت.

دل توانایه کی بینایی شاراوه ی هیه، که شته کان پازاوه تر و،
 ناسکتر و، شیرینتر ویناده کات. خوئنه گهر سه رپیچی بینایی دلت کرد
 و پشتگویت خست، ئه و ژیان ته نها وه ک ناموژگاریه کی بی گیان
 دیته پیش چاوت، به م شیوه یه ش خوت گرفتاری بازنه یه ک ده که یت،
 که تیدا هه موو شتیک ناسایی و بیگیان دینه پیش چاوت و، هه ست
 به په راویژکه وتن ده که یت، وه ک ئه و که سه ی که به رده وام هه مان
 هه نکاوی پیشووی به شیوه یه کی بیزارکه ر و ناچارایی دووباره
 ده کاته وه.

هاوپیته تی له گه ل (خود) دا ته نها کاتیک جیگیر و سه قامگیر
 ده بیت، که ئیمه خاوه نی بویری گوینگرتن بین بو هاواره کانی هه ست و
 سوز و، متمانه کردن به بینایی کردنی دل. زورجار مړوډ ده لیت:

"به پاستی من ته نیام"، له کاتیځدا که زږبه ی کاته کانمان له گه ل
 خودی خۆماندا به سهرده بهین، به لام "إِنَّ لِنَفْسِكَ عَلَيْكَ حَقًّا" واته:
 (خودی خۆت-دروونت- مافی به سهرته وه هیه)، ده کریت
 هه لویسته یه کی کورتخایه ن بکه یت و، له خۆت بپرسیت:

"نایا دروونم (خودی خۆم) رازییه لیم؟"

نه گه ر وه لامه که (نه خێر) بوو، نه وا وه لامی نه مه ی خواره وه بده وه:
 پینچ شت بنووسه، که نه گه ر نه نجامت دان، دروونت ئاسووده
 ده بیټ پټیان...

به لام نه گه ر وه لامه که (به لئ) بوو، نه وه بچۆ بۆ پرسیا ری دواتر:

^۱ - صحیح البخاری، جدیث: ۱۸۸۱.

* ئايا تۆلە (خودى خۆت) پازىت؟

ئەگر وەلامەكە (نەخىر) بوو، ئەوا وەلامى ئەمانەى خوارەوۈ بىدەوۈ:
ئەو شتانه چىن كە تۆلە (خودى) خۆت چاۋەپوانى دەكەيت تا
لەي پازىبىت، پىنچ لەو شتانه بنووسە:

بەلام ئەگر وەلامەكە (مەن پازىم لە خودى خۆم) بوو، ئەوا
پىرۋىبىت لى دەكەين، بەپاستى بەختىكى باشت ھەيە.

• ھاوړپيیه تی دایکان و باوکان له گهل ړولله کانیاندا؛

ده گرنجیت هندیك جار ھاوړپيیه تی له نتيوان دايك و باوك و ړولله كاندا پيكييت، كاتيک به يه كه وه ده چنه دهره وه بڼو شوي نه كشتييه كان و، شانه شانی يه كدی پي ده كهن و، گفتوگو ده كهن و، له باره ی ژيانه وه قسه وباس ده كهن؛ منداله كه به سينه فراوانيه وه پابوچوون و ناموزگار ييه كانی دايك و باوكی ودرده گريت، نهك وهك فره مانپيكردن و ناچاری، هره ها به دلفراوانی و خوشحالييه وه جيبه جيان دهكات؛ چونكه نهيني په يوه ندييه كه يان نه و ھاوړپييه تيبه

قه شنگه په كه

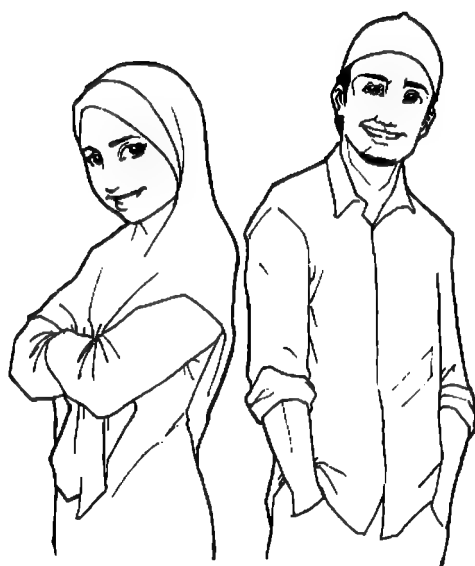
له نتيوانياندايه .

پيشينانیش جه ختده كه نه وه له سر نه م جوړه په يوه ندييه، واته هه ركاتيک منداله كه هينده پيگه يشت كه بتوانري پشتی پي بيه ستریت، نهوا كاتی نه وه هاتووه دايك و باوك وهك ھاوړپي مامه له ی له گهلدا بكن؛ چونكه ئيستنه نهوان پتيويستيان به منداله كه زياتره له پتيويستی منداله كه بهوان.

• ھاوړپیه تی له نیوان خوشک و براکاندا..

زورجار له خیزانیکدا جیوازی له سروشت و پرهفتاری خوشک و

براکاندا ده بینریت، -
سه ره پای نه وهی که
هه موویان به هه مان
شیوازی په روه رده
گوشکراون و، له یه ک
مالدا که وره بوون، به لام
نهم جیوازییه نه وه
ناخوازیت که ناکوکی و
دوورکه وتنه وه له
نیوانیاندا بیته کایه وه،

به لکو ده کریت نهم جیوازییانه بکړینه دهره تیک بۆ به ستنی
په یوه نندی ھاوړپیه تی وه ها، که ھاوشیوهی نه و په یوه نندی
ھاوړپیه تی یانه بن که له گه ل که سانی دهره وهی سنووری خیزاندا
ده به سترین، خو نه گه ر ھاوړپیه تیه که شیان هه لگری واتا بالاکان و
نامانجه کانی ھاوړپیه تی بیت، نه و په یوه نندیه کی زور سه رکه وتوو و
به ره مداریان ده بیت.

• هاورپیه تی له قوتابخانه:

قوتابخانه وهك ناوه ندىكى فێربوون و پهروه ده كردن ژماره يه كى
 زۆر قوتابى كۆده كاته وه، به لام ته نه هاوپۆل بوون، ياخود

دهوام كردن له يهك
 قوتابخانه دا به س نيه
 بـو به سـتنـى
 په يوه ندى كى
 هاورپيه تى كاريگه ر و
 چالاكانه، مه رجيش
 نيه بابيه تى گفتوگو و
 قسه وباسه كانى

قوتابيان ته نه سه بارهت به پرۆگرامه كانى خویندن و مامۆستاكان
 بێت، به لكو پێویسته هه مه چه شن بێت، به و مه رجه ی به باشی هاوپێكه
 هه لبرێدری و، هاوپێكه ده ستنیشان بكریت، كه په فتار و په وشته
 بالاكانى تیدا به رجه سته بێت؛ چونكه خو و په فتار و سیفه ته كانى
 هاوپێكه ده گوازی نه وه بـو هاوپێكه ی، له به رنه وه ی هاوپێ
 كه مه ندى كیشی خۆیت ده كات و، مرقفیش هاوده می هه ركه سیكى كرد،
 له كۆتاییدا خو و په فتاره كانى وهك ئه وى لیدیت.

پله کانی هاوړپیه تی:

نه گره هاوړپیه تی له ننیوان چه ند که سټک، یاخود له ننیوان دوو که س له میانه ی گروپیڅکا دروست بوو، نه و به دلنیا ییه وه پله و ناستی نه و هاوړپیه تیبه جیاوازه، هاوړپیه تی هیه سه ریښه و، هیه قول و گرموگوړه، چونکه هاوړپیان هه میسه بابه تیځ، یاخود چه ند بابه تیځ، یا چه ند بواریک کویان ده کاته وه...

هاوړپیه تی سه رته تا به په یوه ندییه کی پووکه شانه ده ست پیده کات، دواتر پرده چټه نیو قولاییه کانی ده روونه وه، تا ده کاته نه و ناستی که نه و دوو هاوړپیه وه که یه که سیان لیدیت، یاخود وه که نه و نمونه یه یان لیدیت که پیغه مبه ری خوا ﷺ باسی ده کات. له فهرمووده یه کدا که نه نه سی کوپی مالیک (خوا لپی پازی بیت) بومان ده گیریته وه: پیغه مبه ر ﷺ ده فهرموویت: (إنما مثل المؤمنین إذا التقيا مثل الیدین تغسل إحداهما الأخری) واته: "نمونه ی دوو برا کاتیک به یه که گه شتن وه که دوو ده ستن که یه کیکیان نه وری تریان ده شوریت و پاک و خاوینی ده کاته وه."^۱

^۱ - الترغیب فی فضائل الأعمال لابن شاهین، حدیث: ۴۳۳.

• هاوړپیه تی بهرزه وهندیخوازی:

من (بهرزه وهندی) به وشه یه کی
 ناسایی داده نټیم و؛ هاوړیگرتن بڼ
 مه به سستی به ده سست هټیانی
 بهرزه وهندی به کاریکی ناسایی
 ده زانم؛ چونکه ژیان مه مووی له سر
 بهرزه وهندی پاره ستاوه، ته نانه ت له
 نیوان دایک و جگه رگوشه که یدا

بهرزه وهندی هیه نه گهرچی نه م دایکه و نه و پوله، به لام نټمه
 ده توانین وهك (هټانه دی سوودی هاوېهش) یاخود (دریژکردنی
 ده سستی هاوکاری بڼ به رامبه ر) هه ژماری بکه ین، نهك به وجوره بڼی
 به پوانریت که کاریکی خوپه رستانه یه.

• هاوړپیه تی له نیوان دوو په گه زدا:

هه موو شتیک وابه سستی نیه ته (نیان)، نیه ت خولگه ی هه موو
 کاریکه که مړوځ له ژیانیدا نه نجامی ده دات، هه ر به نیه ت ناوه پوکی
 پاستگویی و نارپاستی کرداره کانی مړوځ هه لده سه نگینریت؟ ناخو

په روه ردگار كړده وه كه ی قبول ده فهرمویت، یاخود ده دریته وه به

پوویدا؟

له بهرئوه پیم باشه

سهرنجی توی خوینه ربو هم خاله

گرنګه رابګیشم، به تاییه تی که زوریک له

لاوانی نه مړوی خستوته دلۀ پاوکیږه - به

کوړان و کچانه وه - ... به گشتی لاوان به

هه موو تیپوانینه جیاوازه کانیانه وه

سه باره ت به م بابه ته له دلۀ پاوکیږدان، چ

نه وانه یان که بهرګری له هاورپییه تی نیوان

هه ردو په ګه زه که ده کهن به هه موو جوړه کانیه وه،

چ نه وانه ی بهرګری له م بوچوونه ده کهن له ګه ل هه بوونی هه ندی

تیبینی و سهرنجا، چ نه وانه ی له بنچینه وه له دږی نه م بابه تن، چ

نه وانه شی که مهرج بو نه م جوړه په یوه ندیانه داده نین...

خاتوونه توږه ریګی نه مریګی له بواری زانستی کږمه لئاسیدا به

ناوی (جان یاجر) ده لیت: (هاورپییه تیبه نه فلا تونیه پاک و بیګه رده کان

له ګه ل که سانیک له په ګه زی به رامبه ر له پووی تیوړییه وه خوازاوتر و

ګونجاوترن).

ئەگەر ئەم ئاۋىشانە بىرقەدەر بۇ بەستىنى پەيۋەندى لە ئىۋان
ھەردو پەگەزدا بەشىۋەيەكى تىۋرى پەسەند بېيىرىت، ئەۋا
بېگومان لە لايەنى كىدارىيشەۋە ئەگەرى پودانى ھەيە.

من دلىام تۆش كاتىك ئەمە دەخوینىتەۋە ھاپپايت لەگەلم،
لەۋەدا كە ئەگەر لەم سەردەمەدا كچىك بلىت: "ھاپپى كوپم ھەيە"،
ئەۋە بە كارىكى عەيىبە و ئابپوۋبەر بۆى ھەژماردەكرىت، تەنانت
دەكرىتە بىيانوۋىەك بۇ لەكەداركرىنى ئابپوۋ و شۆرەتى... بەلام ئەگەر
كوپىك بلىت: ژمارەيەكى زۆر ھاپپى كچم ھەيە، ئەمەي بە جۆرىك لە
مەردايەتى و بوپرى بۇ ھەژماردەكرىت!

ئەمە لەكاتىكدايە ھەموومان دەزانىن كوپان و كچانى ئەمپۆ
ھاپپىيەتى پەگەزى بەرامبەريان دەكەن بەلام لەژىر سايەي
پەردەپۆشكرىنىكى كۆمەلايەتىدا.

بەھەرئال! ئەم بابەتە بابەتتىكى فرەپەھەند و ئالۆزە، دىدى
شارستانىەتییەكانىش لەبارەيەۋە جىاۋازە، ئەۋانەشى لەبارەيەۋە
دەدوین كەمن، ئەمەش لەترسى كەۋتنە ئۆۋ بۆسەي باسوخواسەكانى
ئەمسەردەمەۋە، بەلام كەۋاتە چار چىيە؟ لۆرەدا تەنھا دەلیم: "الإثم
ما حاك في نفسك، و خشيت أن يطلع عليه الناس"، ۋاتە: تاۋان ئەۋەيە
كە لە سىنەتدا گەللەدەبىت و، دەروونت ئازار دەدات، ھەروەھا
دەترسىت لەۋەي خەلكى لەبارەيەۋە بزانن.

• ھاوړپیه تی له نیوان (ژن و میړد) دا:

په یوه نډی نیوان نه دوو هاوسره چه ند جوان و قه شنگه، که گه یشتووه ته ناستیکې هینده بهر و گه رموگوړی ودها، که هه مووژن و میړدیک هه ردهم خوازیارن په یوه نډیه که یان بهم جوړه و له م ناسته دا بیټ، نه ک نه وهی ته نها پیاوگه ودهی مال بیټ و، هاوسره که ی (فرمانه ردار) یکې فرمانه کانی نه و بیټ.

به لکو چه ند شیرینه نه گه ر په یوه نډیه که یان بگاته ناستی ھاوړپیه تی، نه مهش بی نه وهی سنووری په یوه نډی ژن و میړدبوونیان بیه زینن و، یاسای هاوسه رداری پیشیل بکن و، له کلتوری باو ده رچن. نمونه ی نه م په یوه نډیه جوان و شیرینه ش له ژیانی پیغه مبه رماندا ﷺ ده بینین که ماموستای مروفایه تیبه ...

نه نه سی کوپی مالیک (خوا لئی پازی بیت) ده لیت: پیغه مبهری
 خوام ﷺ بینی که له پشتی خویه وه به عه باکای شوینی سواربوونی
 بۆ دروست کردبوون، پاشان له تهنیشت و شتره که یه وه دانیشته و،
 سه فیهی خیزانیشتی قاچه کانی خسته سهر هردوو پانی پیغه مبهر تا
 سهر که وته سهر و شتره که.

پیغه مبهر ﷺ له سهر زهوی داده نیشت و داوای له خیزانه که ی
 ده کرد که قاچ بخاته سهر قاچه کانی نه م و سهر که ویتته سهر
 و شتره که ی، ده زانن نه وه کتیه نه مه ده کات؟ نه وه سهر کرده ی
 سوپای موسولمانانه، نه وه پیغه مبهری خوابه و، پابه ر پئی
 نیشاندهری مرقایه تیبه -هه زاران جار دروود و سلّوی خوای لبیت-.
 له سه عدی کوپی نه بی وه قاصه وه ده گیرنه وه که پیغه مبهر ﷺ
 فرموویه تی: (إنك لن تنفق نفقة تبتغي بها وجه الله إلا أجرت عليها ،
 حتی ما تجعل في فم امرأتك). واته: "باشترین چاکه و به خشین که
 چاوه پوانی پاداشت بیت له بهرام به ریدا پاروویه که پیاوێک ده یکات به
 ده می ژنه که یه وه".^۱

ههروه ها له جی ده می عایشه ی دایکی ئیماندارانه وه ئاوی
 ده خواره وه، له و په رداخه ی که ئاوی پئی خواردبووه وه؛ ته نانه ت

۱- صحیح البخاری، حدیث: ۵۶.

پیشبرپکیشی له گه لدا ده کرد. به پاستی نه مه په یوه نډیبه کی هاورپیه تی
زور قه شه نکه له نیتوان نه و دوو هاوسه رده دا.

• هاورپییانی نیتنه رنیت:

نیتنه رنیت هژکاری په یوه نډیکردنه نه ک په یوه نډی به ستن،
که واته چوڼ مروفیک که سپکی نه ناسراو ده کاته هاورپی خوی له

کاتیکدا ناتوانیت
بیپینیت! خو نه گهر
بیشیپینیت نازانیت
په فتار و که سایه تی
نه و که سه
چونه! مروفیش به
سروشتی خوی
دوژمنی نه و شته به
که نایناسیت و
ناشنانیه پیی،
له بهر نه وه ناکریت

نیتنه رنیت بکهینه هژکاری ده سته و تن و به ستنی په یوه نډی
هاورپیه تی دلسوزانه، به لام ده شیت بق سازدانی په یوه نډی کاتی و

گوزه راو پشتی پټیبه ستریت، نه م په یوه نډیبه کور تخابه نه ش ته نها به
مه به سستی ئالوگړې زانیاری به سووډ بیت، نه ک هؤکاری به فیږدانی
کات و داواکاری ناب ه جی بیت.

تویژینه وه یه کم له سهر ژماره یه ک له قاوه خانه کانی ئینته رنیت
نه نجامدا، له چند شوین و کاتیکی جیاوازدا بؤ ماوه ی شه ش مانگ:
دیارترین دهره نجامه کانی تویژینه وه که شم نه مانه بوون:
- پیژه ی (۸۵٪) ی سهر دانکه ران خوویان به م قاوه خانانه وه
گرتووه.

- پیژه ی (۱۵٪) یان خووی یاریکردنی هه بوو له گه ل که سانی تر.
- پیژه ی (۷۰٪) یان خووی په یوه نډیکردنی به هاوړپتیانه وه
هه بوو به بیانوی که یفخو شیی و چیژ وه رگرتن.
- پیژه ی (۳۵٪) یان له کاترمیر (۱۲) ی نیوه ی شه وه وه تا (۸) ی
به یانی ده مانه وه.

- پیژه ی (۲۰٪) یان به پپی کاتی ده سته تالییان سهر دانیان
ده کرد.

- پیژه ی (۶۰٪) یان (۲-۴) کاترمیریان له م قاوه خانانه
به سهرده برد و، کاته کانی تریان له ماله وه به خهرج ده دا.
له تاقیکردنه وه یه کی تر دا که له گه ل ژماره یه ک لاودا نه نجاماندا،
هه موو تږه کومه لایه تییه کانی ئینته رنیتمان به کاره یتنا، به مه به سستی

سازدانی په یوه نندی هاوړپیه تی و، له م نیوه نده شدا چه ندین ناوی خوازاومان به کاره یتا، به تایبه تی به ناوی کچانه وه په یجه کانمان کرده وه و داوای هاوړپیه تیمان ده کرد، تیبینیمان کرد پړژه یه کی زور وه لای داواکریه کانیان داینه وه و، ژماره یه کی تر داوای هاوړپیه تیان لیکر دین. به تایبه تی خواستی هاوړپیه تی له سر نه و په یجانه زور بوون که به ناوی کچانه وه کرد بووماننه وه، بیگومان خوازیارانیش کوپان بوون! له بهر نه وه ده بینین له م ژینگه خه یالیه دا زوریک له که نجان که سیټی خویان وه کچ ده رده خه ن، به مه بهستی ده سته وتی مادی و هندی مه بهستی تری خویان.

• هاوړپیه تی له گهل شتانی تری جگه له مروژ:

هاوړپیه تی به ته نها له نیوان مروژ و مروژه کانی تردا نیه، به لکو

هه ندیکجار مروژ له گهل شته کانیشدا
جوړه په یوه نندیه ک ده به ستیت، له گهل
دیارده سروشتیه کان و، شته بچوکه کان
و، ورده کارییه زور ورده کانیشدا.
ده گونجیت له گهل شوینیکي
دیاریکراودا هاوړپیه تییه کی گرم
پیکبیت، که یادکارییه کانی ده تگپرنه وه

بۆ رابردوويه کی شیرین، ده کریت سوچی کی گه رمی ماله که تان بیتیته
 هاوپیته، یاخود کورسییه که چه ندها یادگاری و به سه رهاتی
 خوشته له کاتی دانیشتن له سهریدا دیبیت، ته نانه ت ده کریت کتیبی کی
 به سوود و سهرنجراکیشیش وه که هاوپی بیتیته پیشچاوت، هه موو
 ئه مانه و شتی تریش ده کریت مروڤ وه که هاوپی خوی لیان بپوانیت.
 له پاستیدا ئه وه واتا بالاکان و به ها مه عه نوییه که نه که ئیمه ی
 مروڤ به ره و هاوپییه تی که مه ندکیش ده کات نه که شتی مادی و خودی
 که سه کان؛ چونکه چه مکی (هاوپی) زۆر له پووکاری که سیک زیاتر واتا
 هه لده گریت، ده بینین که سه کان زۆرن، به لام ئیمه له نیو ئه م
 هه مووه دا که مینه یه که یا ژماره یه کی دیارکراو له هاوپی هه لده بژیرین،
 ئه وانیه که ده توانن ئه و واتا و چه مکانیه ی هاوپییه تی به رجه سه ته
 بکه ن که ئیمه مه به ستمانه ..

هاوپی ئه و که سه یه که ئیمه وه که هاوژیانی خۆمان
 هه لیده بژیرین، چونکه په نگدانه وه ی واتا و به ها بالاکانی هاوپییه تی
 ده کات، له و هاوپییه تیانه ش که له گه ل جگه له مروڤدا پیکدین:

- هاوپییه تی له گه ل پوووه کدا:

تا ئیسته ش دیمه نی داپیره م له یاده، که له ده می به ره به یانیاندا
 و پاش نویژی به یانی هه لده ستایه وه و، ده چوو له لای ئه و گول و
 پوووه کانه ی که له قه راغی حه وشێ ماله که مانه وه پوواند بوونی، قسه ی

بۆ دەکردن و، وهك هاوړپى گيانى به گيانى له گه ليان ددوا و، ئاوى ددان و چيرۆك و سهرگوزشتهى بۆ ده گيړانه وه.

زانستى سهرده ميش له پيگهى نه زموونى سه لمينه ره وه كه واهيده رى نه و راستييه كه مروءه ده توانيت شي وه يه ك له شيوه كانى گفتوگو كردن و په يوه ندى له گه ل پوه كدا پي كېه يتت.

- هاوړپيه تى له گه ل شته بيگيانه كاندا:

ئايا ده گونجيت په يوه ندى هاوړپيه تى له گه ل ديواره كاندا بيه ستريت؟ بروام وايه به بينينى نه م پرسياره ده ته ویت نه م كتيبه دابخه يت و چيتر به رده وام نه بيت له خويندنه وه، چونكه پيت وايه نه وه پرسياركي نيمچه شيتانه يه!

به لام ئايا بيگيانه كانيش به ديه پتراوى په روه ردگار نين؟ ئايا خواى گه وړه ده رياره رى هه موو به ديه پتراوه كانى نه يفه رمووه: ﴿وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ...﴾ الإسراء: ٤٤، واته: (هه رچى شت هه يه هه موو ته سبيحاتى خودا نه كهن). ئايا ورده به رد (زيخ و چه و) له چنگى پيغه مبه رى خوادا ﷺ ته سبيحاتى نه كرد؟ ئايا په لى دره خت له تاسه رى دورى پيغه مبه ردا ﷺ نه سرينى نه پرشت؟

له به رنه وه پيويسته نه مجوره هاوړپيه تيه ش فه راموش نه كه ين و، زور به وردى لى پابمينين..

- هاوړپیه تی و به نه مه کبوون له ناست ناژه لاند؛

ئهم جوړه هاوړپیه تیه لای نیمه تهنه له شیوه ی
دهسته واژه یه کدا هه سستی پیده کریت و هیچی تر، چونکه نیمه کاری
پیناکه ین، و نازانین توانای په پړه وکردنیمان هیه، له کاتیکدا له
ولتانی پوژناو ادا به کرداری جی به جی ده کریت. خو نه گهر
که سیکیش هاوړپیه تی ناژه لان بکات، نه وراسته وخو سه گیک ده کاته
هاوړپی خو ی! وه نه وه ی سه گ تهنه ناژه لیک بیت گونجاو بیت بو
هاوړپیه تی!

بېگومان پوونکړدنه وه ی دووړدريژ هیه سه باره ت به سه گ و،
حوکه کانی مامه له کردن له گه لیدا و، پاگرتنی، نیمه ش هیچ پقیکمان
له سه گ نییه، به لکو نه و حوکمانه ی له باره ی سه گ وه هاتوون بو
لایه نی گلاویه تی، به لام له هه مان کاتا ناینی ئیسلام پیداو سه گ بو
پاسه وانی و، پاو و شکار و، هه کاریکی تری پیویست پاگیریت.

له یادمه یه کیک له قورئاخویننه به ناوبانگه کان و زانا
پایه داره کانی (شام) که ناوی (شوگری نه لاله حافی) بوو، وه
خویه کی پوژانه ی شیر ی به پشیل یه ک دده و، وه میوانیک پیشوازی
لی ده کرد و بی شیر ی نه ده کرد، تهنه ت له و ده وریه ی که خو ی نانی

تیدا ده خوارد شیریشی ددها به پشيله که و، ده ورپه که ی بق ده خسته
سهر سینی خوانه که ی و له به رده می پشيله که دا دایده نا.

ئه بو هورهیره ی هاوه لی پیغه مبه ریش ﷺ به رده وام پشيله ی پی
بووه و، زور که م پی که وتووه که له شوینیک بیت و پشيله ی پی
نه بیت، هر له بهر نه مهش بووه پییان وتوه (ئه بو هورهیره) واته
(باوکی پشيله).

ناوانانی ناژه لان له ناو هاوه لاند (خوا لیان پازی بیت) شتیکی
ناسایی و باو بووه، چونکه ناژه لانیس به دیهینراوی په روه ردگارن و،
پیویسته پزیزان بگرین، خو نه وانیش مافیان هیه له م سهر زهویه ی
په روه ردگارد.

ئه بو ته لحه (خوا لی پازی بیت) نه سپیکی هه بو ناوی لی نابو
(مه ندوب)، پیغه مبه ری خوداش ﷺ نه سپیکی هه بو پییان دهوت
(لوحه یف)، موعازیش (خوا لی پازی بیت) ده گیرپته وه و ده لیت:
"من له پاشی پیغه مبه روه ﷺ سواری گویدر یزیک بووم، پییان
دهوت (عوفه یر)".

چیرۆکی وشتره که ی پیغه مبه ر ﷺ که ناوی (العضباء) بوو:

(العضباء) نه و وشتره ی پیغه مبه ری خوا بوو ﷺ که هیچ
وشتریک پیشی نه ده دایه وه، به لام جارتیکیان وشتری پیاویکی
ده شته کی پیشی دایه وه، پیغه مبه ری خواش ﷺ فهرمووی: (حق علی

الله أن لا يرتفع شيء من الدنيا إلا وضعه) واته: "مافه له سهر خوای گه وره هه رشتیک له دونیادا به رز بیته وه خوای گه وره دایده به زینیت و نزمی ده کاته وه".^۱

جاریک بی باوه پان ده ستیان به سهر (العضباء) دا گرت و، له گه ل^۲ ئافره تیک و چهند که سیکی دیکه شدا به دیلیان گرتن، به لام ئافره ته که فرسه تی هینا و به سواری و شتره که له دهستی بیباوه پان هه ل^۳هات، کاتیک بیباوه پان به وه یان زانی، که وتنه دواى ئافره ته که، به لام نه یان توانی ده ستگیری بکه نه وه، له و ساتانه دا که شوینی ئافره ته که که وتبوون و، هینده ی نه مابوو بیگر نه وه، ئافره ته که نه زری کرد: که نه گه ر به و شتره که نه گه نه وه، نه و بیکاته قوربانی و سهری بپریت. کاتیک ئافره ته که گه یشته وه ناو که سوکاری، نه م هه و^۴اله یان به پیغه مبه ری خوا ﷺ گه یاند، نه ویش فره مووی: (سبحان الله ، بنسما جزتها ، نذرت الله إن نجاها الله عليها لتحنرنها ، لا وفاء لنذر في معصية ، معصية ، ولا فيما لا يملك العبد) واته: "سبحان الله، خراپترین پاداشتی دایه وه، خوای گه وره له سهر پشته ی نه و و شتره رزگاری کرد، به لام نه و ده یه ویت سهری بپریت، نه خیر وه فا به نه زریک

۱- صحیح البخاری، حدیث: ۲۷۳۸.

ناكرىت كه سەرپىچى فەرمانى خوداى تىدابىت، ھەرۈھالەشتىكىدا
كه مولكى خۇي نەبىت".^۱

• ئايا ھاورپىيەتى پاش دەمەقالە و پياھەلشاخان دىتەكايەو؟
پەنگە سەرچاۋەى ئەم پەرسىيارە وتەيەكى كۆن بىت كه دەلىت:
"تەنھا پاش دەمەقالە و پياھەلشاخان ھاورپىكەت ھەلبىزىرە".

ھەندىك كاتىش راستى ئەم وتەيە لە واقىعدا دىتەكايەو، چونكە
سەرزەنشەت و دەمەقالەى توند گوزارشەت لە ناخى مەۋقە دەكەن و،
پاش ھىۋرپوونەوھەش پاكى و بىخەوشىيى بۆ دەروونى كەسەكە
دەگەپىتەو، خەوش و خالى سىنەى پاك دەپىتەو... دەشگونجىت
دەمەقالە و بەيەكدا ھەلشاخىن ھۆكارىك بىت بۆ بەيەككەيشەن و، لە
داھاتوودا بىتتە يادەوھەرى و ھەركات ھەلۋىستەكە دووبارەبوويەو
يادەوھەرىكەشى لەگەل خۇيدا بىتتەوھەياد.

۱- صحيح مسلم، حديث: ۳۱۸۴.

بەھەرھال بە واقع بوونی ئەم ناوئیشانە پەيوەستە بە ئاستی
پۆشنبیری ئەو کۆمەلگە یەکی کە ھاورپۆکان تییدا دەژین، دەگونجیت
کۆمەلگە یەکی ھەبیت کە پۆشنبیری کە یان لە سەر شەپ و جنیودان و
لێدان و بە کارھێنانی ھیز و سەلماندن بە ھیزی جەستە و بازوو و
بیت، لەم جۆرە کۆمەلگە یەشدا دەبینن کاتێک ھاورپۆیەکی دە یە ویت
کالتە و گەپ لە گەڵ ھاورپۆیەکی بکات، سوکە مستە کۆلە یەکی دە کیشیت
بە سکی ھاورپۆیەکیدا، وەکی گوزارشتێک لە خۆشەویستی زۆری بۆ
ھاورپۆیەکی؛ لە بەرامبەریدا کۆمەلگە یەکی تر دەبینن، کە تیایدا مایەکی
شەرمەزاری و عەیبە یە ئەگەر کە سێک ھاورپۆیەکی ماچ بکات، یان
ھاورپۆیان ماچی یە کتر بکەن، بە تاییەت بۆ پیاوان؛ لە کاتێکدا لە

کۆمەلگە يەككى دىكەدا دەيىنى بۆنمۇنە ھاورپپان پېنج جار يەككىرى
 ماچ دەكەن، بەمەبەستى دەربېرىنى خۆشەويستى توندىان بۆ يەككى.
 بەم شىۋە يە لىرەولەيى چەندىن جۆرى جياۋازى كۆمەلگە بەدى
 دەكرىت، كە پۆشنىبىرى و دابونەرىتى جياۋاز پەيپەودەكەن لەنيۇ
 چىن و توۋزە جياجياكانياندا، كەۋاتە بابەتەكە پەيۋەستە بە ئاستى
 پۆشنىبىرى كۆمەلگەكە و، ئەو دابونەرىتانەي كە ناسياۋ و دۆست و
 ھاورپپان لەسەرى پاھاتون.

• كۆتايى ھىنان بە ناكۆكى نيوان ھاورپپان:

لەپاستىدا جياۋازى بىرۋا و تېۋوانىنەكان لە نيوان ھەر دوو
 كەسنىكدا شتىكى ئاسايى و سىروشتىيە، خۆ ئەگەر پەيۋەندى نيوان
 ئەو دوو كەسە ھاورپپەتتەككى گەرموگور بىت، ئەۋا بەخترايى چاۋ لە
 ھەلە و كەموگورتىيەكانى يەكتر دەپۇشن و يەكتر دەبەخشن؛ بەلگە
 ئەگەر پەيۋەندىيەكەيان پاستگىزانە بىت، ئەۋا ئەۋ ھاورپپە چاۋ
 دادەخات لە ئاستى ھەلەكانى بەرامبەرەكەي و بەدۋاي
 كەموگورتىيەكانىدا ناگەپىت و، ھەركاتىك ناكۆكىيەك يان شتىكى لەو
 جۆرە لەنيوانىندا پوۋىدات، بەخترايى بەرەۋ چارەسەركردنى و
 ئاشتەۋايى ھەنگاۋدەننن و، كار بۆ بنەپركردن و كۆتايى پېھىنانى ئەۋ

ناکۆکیه ده‌که‌ن، تا پاشماوه و کاریگه‌ری نه‌رینی له‌سه‌ر
په‌یوه‌ندییه‌که‌یان که‌له‌که‌ نه‌بێت.

بۆ دووپاتکردنه‌وه‌ی ئهم پاستیه‌ش ده‌بینین له‌ سیستمی
ئیسلامیدا پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ جه‌خت له‌سه‌ر ئه‌و پاستیه‌ ده‌کاته‌وه‌،
که‌ نابێت هیچ که‌سیک قسه‌ له‌ هاوڕیکه‌ی دا‌ب‌ر‌پ‌ت بۆ ماوه‌ی زیاد له
سێ پۆژ. هه‌روه‌ها ئاماژه‌شی به‌وه‌ کردوه‌، که‌ نه‌گه‌ر دوو هاو‌پ‌ئ
ده‌مه‌قاله‌ یا ناکۆکیه‌ک له‌ نێوانیاندا پووب‌دات، ئه‌وا باشت‌رینیان
ئه‌وه‌یانه‌ که‌ ده‌ست‌پ‌ش‌خه‌ری ده‌کات بۆ س‌لا‌و‌کردن له‌ هاو‌پ‌یکه‌ی.

• پارێزگاریکردن له‌ په‌یوه‌ندی هاو‌پ‌یه‌تی:

ئه‌گه‌ر م‌ر‌و‌ف‌ هاو‌پ‌یه‌کی ئامۆزگاریکاری د‌ل‌س‌و‌زی ده‌ست‌که‌وت،
ئه‌وا با پارێزگاری له‌ خۆشه‌ویستی نێوانیان ب‌ک‌ات، با شانازی به‌
هاو‌پ‌یکه‌یه‌وه‌ ب‌ک‌ات و، ده‌ست‌به‌رداری نه‌ب‌یت؛ چونکه‌ ئه‌و هاو‌پ‌ئ چاکه‌
به‌نرخ‌ترین ده‌ست‌مایه‌ی م‌ر‌و‌فه‌، ته‌نانه‌ت به‌نرخ‌تره‌ له‌ هه‌موو
که‌نجینه‌کانی دنیا.

له‌پاستیدا گ‌ر‌نگ هاو‌پ‌ئ زۆر و ماوه‌ی درێژی هاو‌پ‌یه‌تی نییه‌،
به‌ل‌کو گ‌ر‌نگ هه‌ستی ته‌بابی و هۆگر‌بوون و خۆشه‌ویستییه‌،
پارێزگاریکردن له‌ په‌یوه‌ندی هاو‌پ‌یه‌تی زۆر له‌ په‌یدا‌کردنی خودی
هاو‌پ‌ئ د‌ل‌س‌و‌زکه‌ش گ‌ر‌نگ‌تره‌.

• قەرزگەردن لەنڧوان ھاورپڤياندا:

ھەندى كەس وا گومان دەبەن كە ئەگەر بابەتى دارايى ھاتە نڧو بازنەى ھاورپڤيەتيەو، ئەو دەيشۆيڤنڤت و، دەيگۆڤنڤت بۆ خۆپەرستى و ھەل وەرگرتن و خراپ سوود وەرگرتن لەو ھاورپڤيەتيە، ئەمەش بىرگەردنەو، ھەلە، چونكە ھاورپڤى پاستەقینە ئەو كەسەيە كە ھاورپڤى ھابەش پى بكات لە ھەموو ئەو شتانەدا كە خاوەنپەتيە و، مال و سامانى خۆى لەخەزمەتيدا بخاتەرپوو، لەكاتى پڤويستيدا ھاوکارى و پشتیوانى لى بكات و، بچڤت بەھانایەو و پڤداويستىيەكانى بۆ دابڤن بكات.

ھەرەو ھا ئەگەر ھاورپڤى داواى شتڤكى لڤبكات، ئەو بەخڤرايى بۆى دەستەبەر بكات و، بەپڤى توانا و بڤى زۆر لەخۆگەردن پڤويستىيە ھاورپڤى دابڤن بكات، ھەرکاتڤ قەرزى پڤدا پشووڤرڤڤانە مۆلەتى تەواوى پڤبڤدات و، تا لە بارى ھاورپڤى دڤنیا نەبڤت داواى لى نەكاتەو، خۆئەگەر ھاورپڤى نەپتوانى قەرزەكەى بڤاتەو، ئەو چاوپۆشى لى بكات و، ئەگەر توانى لڤى خۆش بڤت و لڤى وەرەگرڤتەو.

— قەرز لە ھاورپڤىەكت مەكە، گەر پڤشووخت دڤنیا بڤت كە ناتوانڤت بڤدەيتەو.

- قەرز بە ھاورپپەك مەدە، گەر دۇنيابىت ناتوانىت بە دواكەتن و
نەدانەوھى قەرزەكەى قايل ببىت.

- تا دەتوانن پارىزگارى لە ھاورپپەتى نىوانتان بكەن.

پروئسەى ھەولدان بۆ دۆزىنەوھى ھاورپپى باش ھىچ جىاواز نىپە
لە گەشتى گەپان بەدوای زىپ و گەوھەر و گەدجىنە شاراوھكانى ناخى
زەوى، لە بەرئەوھ پپوئستە خۆت ئامادە بكەيت، چونكە گەشتىكى
سەخت لە پىشە بەمەبەستى پەيداكردى ھاورپپى دلسۆز، يان ئەو
ھاورپپەى كە لە ھاوشپۆھكانى دلسۆزترە بۆت.

• سىفەتەكانى ھاورپپە:

پاستگۆيى و، خۆشەويستى و، دلسۆزى و، پۆشنپىربوون و،
خاكى بوون و، بوپرى و، ئازايەتى و، بەرپرسيارىتتى لەئەستۆگرتن و
چەندىن سىفەتى دىكەش، لەو سىفەتانەن كە ھەموو كەسك
ھىواخوازە و خەون دەبينىت كە لە ھاورپپەيدا بەرجەستەبن.

له هه موو نه مانهش گرنهگر بوونی هاوپییه کی نامۆزگار و
 پینمووییکاره، که له پیتاو به رژه و هندی خۆدا بتگریه نیت زیاتر
 له وهی که یفخۆشت بکات.

پیاوچا کانی و توویانه:

"هاوپییه تی که سیک مه که به گوشتار و پهفتاره کانی به ره و
 پیی په ره دگار پینمووییت ناکات".

هاورپی خراب:

هاورپی خرابه کان فرة جور و همه چه شنن، هه يانه هه ر له
بنه پته وه كه سىكى خراب و به دخوو و، هه ر له منداليه وه به
په روه رده يه كى خرابى خيزان يا زينگه ي كومه لايه تى گوشكراوه،
چونكه مروفه به خرابى و به دخووى له دايك نابيت، به لكو به پاك و
بيگهردى له دايك ده بيت.

پيغه مبه رى خوا ﷺ ده فهرمويت: "هه موو كورپه يه ك له سه ر
فيتره تىكى پاك و بيگهرد له دايك ده بيت، به لام نه وه باوك و دايكه تى
كه وه ك جوله كه يان گاورد يان ناگرپه رست گوشى ده كه ن".

هه نديك كه سى ديكه به هوى چه ند باروزروفىكى زينگه كه يه وه
سروشتى پاك و بيگهردى شيواوه، چونكه كاريگه رى نه رينيان
له سه ر كه سىتى جيهيشتووه.

هه نديك كه سى ديكه سه ره تا نه نها بو تاقيكردنه وه و
نه زمونكردى په فتاره خرابه كان نه سپى خوى تاوداوه، به لام دواتر
كار له كار ترازاو و نه يتوانيوه بگه پته وه سه ر سروشتى پاكي و
نه ميش وه ك مروفه خرابه كانى ليها تووه.

ھەندىك كەسى دىكە بەھۆى لادانىان بەلای بەرژەوھەندىيەكى
 ماددىدا، كە بەھۆيەوھە بىتوانن كاروبارىكى ژيانى پىپراپەپىنن، گرفتارى
 پى خراپ بوون.. نمونەى ئەم جۆرە كەسانەش زۆرە لە كۆمەلگەدا.
 بەگشتى تىكراى ئەم ھاوپى خراپانە دابەش دەبن بۆ دوو گروپى
 سەرەكى، گروپى يەكەمىيان ئەو ھاوپىيانەن كە بەشۆەيەكى ئاسايى
 مامەلە و پەفتار لەگەل كەسانى دەورىان دەكەن و، بانگەشەى ھىچ
 كەسەك ناكەن بۆ پابەندبوون بە بىروپۆچوونەكانىيانەوھە و، زۆر بە
 كەمى تىكەلە كەسانى دىكە دەبن و پەيوھەندىيان لەگەلدا دەبەستن.
 ھەشيانە بە ئاشكرا بانگەشەى ھىچ كەس ناكات، بەلام پىشواى
 لەھەر كەسەك دەكات كە بىھويەت وەك ئەو خراپە ئەنجام بدات و لە
 نەقامىيەوھە بگلىت.. جۆرە مەترسىدارەكەشيان ئەوھەيانە كە زۆرتىن
 ھاوپى بۆلای خۆى كەمەندكىش دەكات، تا سەرگەردانىان بكات و،
 بتوانىت فرىويان بدات و دەسەلاتى خۆى بەسەرياندا بسەپىنىت،
 بۆئەوھى لەنۆو كۆمەلگەدا تەنبا نەبىت و، بەھۆى پەفتارە
 خراپەكانىيەوھە لەخەلكى دوورەپەريز نەبىت، ھەولەدەدات زۆرتىن
 كەس لەسەر بىروپۆچوونى ژەھراوى خۆى پەروەردە بكات و،
 بانگەشە بۆ كارە خراپەكانى دەكات، بەجۆرىك كە لە شىوازەكانىدا لە
 نوپەرى شەيتان دەچىت! سەرقالى بازار پەيداكرەن دەبىت بۆ
 كارەخراپەكان و پازاندنەوھەيان لەبەرچاوى خەلكىدا، بۆئەوھى

زۆرترین مشتەری و هاو دەم کۆبکاتەوێ بۆ گرتنەبەری هەنگاوەکانی
شەیتان.

ئەبو موسا (خوا لێی پازنی بیئت) لە پێغەمبەری خواوە ﷺ
دەگێڕێتەوێ کە فەرموویەتی: (إنما مثل الجليس الصالح ، والجليس
السوء ، كحامل المسك ، ونافخ الكير ، فحامل المسك : إما أن يحذيك ،
وإما أن تبتاع منه ، وإما أن تجد منه ريحاً طيبة ، ونافخ الكير : إما
أن يحرق ثيابك ، وإما أن تجد ريحاً خبيثة).

واتە: "نمونه‌ی هاوئشینێ چاک و خراپ وەک فرۆشیاری میسک
و (فودەری) کورە‌ی ئاسنگە‌ری وایە، فرۆشیاری میسکە‌کە یان لێی
دە‌کپیت، یاخود بۆنە‌ خۆشە‌کە‌ی دە‌چیت بە‌سە‌رتدا، فودە‌ری کورە
ئاسنگە‌ریە‌کە‌ش یان جلۆبەرگە‌کە‌ت دە‌سوتینێ، یاخود بۆنە
ناخۆشە‌کە‌ی دە‌چیت بە‌سە‌رتدا".^۱

^۱ - صحیح مسلم، حدیث: ۴۸۶۸.

بەباشى ھاۋرىكانت ھەلېزېرە

چىرۆكىك:

بازرگانىكى بەناۋىانگ ھەبو، خۋاى گەورە تەنھا يەك كۈپى پى بەخشىبوو لە ھاوسەرە چاكەكەى، كە چەند پۇژىك پاش لەداىكبوونى كۈپەكەى كۈچى دۋاىى كرىبوو، ھەربۆيە مىندالەكە لەژىر چاۋدىرى باۋكىدا گۆش بوو و پىگەىشت، تا بوو لاۋىكى پىكەوتى قەدوبالابەرز و شۆخ و بەتوانا، كە ھەموو كچىك ئارەزۋى دەكرد ئەم كۈپە بىخۋازىت بۆ ھاوسەرى.

گەنجەكە بەھۆى ئەم خۆشگۈزەرانى و دەۋلەمەندىەۋە دەستى كرىد بە زىادەخەرجىى و، تەخشان و پەخشانكردىنى پارەيەكى زۆر لە ھۆكارەكانى خۆشگۈزەرانى و خۆشپاۋاردندا، ھەتا زىاتر پارەى پەرش و بلاۋىكردايەۋە ھاۋپى زىاتر دەۋرىان دەدا، ھىۋاش ھىۋاش خۋى گىرت بەسەردانى شوپىنە بەدناو و خراپەكانەۋە كە كارۋپەفتارى خراپىيان تىدا ئەنجام دەدرا، بى ھىچ گۈپىيدانىك پارەى بۆ ھاۋرىكانىشى خەرج دەكرد و ھەر پۇژەى بۆ لاىەك دەچوو، ھەردەمەى سەفەرى بۆ ۋلاتىك دەكرد.

کاتیک به ته وای پۆچوو له خوی شه و بیداری و به فیروانی پاره و ساماندا، ناچار باوکی ههولی دا ئامۆزگاری کۆپه کهی بکات، بۆ دوورکه و تنه وه له و هاوپیانهی که گۆرانی به بالیدا ده لێن به مه بهستی دهستخستنی پاره و پوول و پاباردن به سامانه کهیه وه، به لام ئه م کۆپه هیچ بایه خیکی بۆ ئامۆزگارییه کانی باوکی دانه نا، به لکو پیی وابوو ئامۆزگارییه کانی باوکی له ترسی ئه وه یه که له پاره و سامانه کهی که م بیته وه، هاوپی کانیشی به رده وام تاویان ده دا له سه ر خراپه و، به و وتانه فریویان ده دا که باوکی پیاویکی چروکه و، پاره خۆشه و یسته و، به ئه ندازه ی خه مخوری بۆ سامانه کهی گوێ به ئاسووده یی کۆپه تاقانه کهی نادات.

کاتیک باوکی ئه م هه لۆیست و به رپه رچدانه وه یی له کۆپه کهی بینیی، که هیچ نرخیك بۆ ئامۆزگارییه کانی دانانیت، خه م و په ژاره یه کی زۆر دایگرت و، دوو چاری نه خۆشییه ک هات، که به هۆیه وه بووه که فته کاری سه ر جینگه .

کاتیک ئه م باوکه ده رده داره ههستی کرد واده ی مه رگی نزیک بووه ته وه و، ئه م نه خۆشییه کۆتایی ژیا نی ئه م دنیا یه بۆ ئه و، ناردی به دوا ی کۆپه تاقانه کهیدا تا بیته بۆ لای. کاتیک هاته لای پیی وت: "پۆله گیان! خۆت ده زانیت له م ژیا نی دنیا یه دا جگه له تۆ هیچ که سیکی تر شک نابهم، هه مو ئه و سامانه ش که تا ئیسته

کۆمکردوو تهوه، هه مووی بۆ تۆ به جێدێلم، له بهر ئه وه وه سیه تیکت
بۆ ده کهم، به لام ده بیته په یمانم پێده دیت که هه رچییه که بیته
جێ به جێ بکهیت و، سویندم بۆ بخۆیت و دانیام بکهیت له وه ی
گوێرا په لام ده بیت."

کوڤه که وتی: "وه سیه ته کهم بۆ بکه، منیش په یمانت پێده دهم
که نه وه په ی توانای خۆم بخه مه کار بۆ جێ به جێ کردنی."

باوکه که وتی: "ئه گه ره موو ده ستمایه و داها ته گانی
بازرگانییه که ته له ده ست دا و، هه موو هاو پێکانیشته ده سته ردارت
بوون و، دۆسته گانیشت ده وریان چۆل کردی و، چیت ره هیه ته بۆ
نه مایه وه جگه له م خانووه، ئه وا به هیه چ جوړیک ئه م خانووه
نه فرۆشیت، به لکو گوړیسیک بهینه و به ئه لقه که ی سه قفی ئه م
ژووره وه گریی بده و، خۆتی پێ هه لئواسه."

کوڤه که به م وه سیه ته ی باوکی سه ری سوپما، به لام باوکی
دانیاکرده وه و پێی وت: "بابه، خه م مه خۆ، من هه رگیز ناچار نابم
کاریکی ئاوا بکه م"، پاشان خواحافیزی له باوکی کرد و، به جێ
هیشته و، چوو بنوێت.

له به یانی پۆزی دواتر دا کوڤه که ویستی باوکی بیداریکاته وه،
به لام واقعی وپما، چونکه بینی باوکی کۆچی دوا یی کردوه، بۆیه خۆی

گه یانده دهره وه، هاواری کرد تا خه لکی بێن به دهمیه وه، دۆستان و
 نزیکان هاتن به هانایه وه، سهره خۆشییان لیکرد و دلته واییان کرد.
 هه رئه وه نه ی مه راسیمی ناشتن و پرسه ته واوبوون و، چه ند
 پۆژنیک به سهر مه رگی باوکیدا تیپه پی، ئه م کورپه گه پرایه وه سهر خوی
 رابواردن و کاره خراپه کانی و، هاوده میی کردنه وه ی هاوپی
 خراپه کانی، هه روه ها دهستی کرده وه به زیاده خه رجیی پاره و
 سامان.

چه ند سالتیک تیپه پین و، ئه م گه نجه هه ر له سهر که مه ر خه می و
 ده سته بلای به رده وام بوو، تا له نا کاو خۆی به ده سته تالی و
 مایه پووچی بینیه وه، ته نها ئه و خانووه ی به ده سته وه مایه وه که
 تیایدا ده ژیا؛ چونکه هه ندیک له سه رمایه که ی به زیان له ده سته دا،
 ته نانه ت که له په له کانیشی له پینا و ئه و خووه خراپانه یدا فروشت.

پاش ئەم مایه پووچبوونهی بۆ ماوهی سێ پۆژ له ماله کهیدا
مایه وه، بێ ئه وهی هیچ یه کێک له هاوپی و هاوده مهکانی سهردهمی
سهرکهشیی و پاباردن له ده رگای ماله کهی بدەن و به سهری
بکه نه وه، به لکو به جۆریک فەرامۆشیان کرد و هک ئه وهی که هه
نه شیاننا سیبیت و، هه ریه که یان سه رقالبوون به ژیا نی خۆیا نه وه،
ته نانه کاتیک داوی هاوکاری لیکردن بێ وه فایان نواند به رامبه ری.
له م کاته دا هه سستی کرد کلپه یه کی ئاگر به ربووه ته ناخی و،
خه ریکه دلی ده سوتین، به مهش بیرى وه سیه ته که ی باوکی

که و ته وه، به م شیوهیه نه و په پری ئاواتی نه وه بوو باوکی بگه پټه وه بۆ
 ژیان، تا نه میش ببیته نه وه یه کی چاک و گوپړایه ل بوی!! به لام تازه
 کار له کار تر ازابوو: ﴿لَيْسَ بِأَمَانِيَكُمْ وَلَا أَمَانِي أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ يَعْمَلْ
 سُوءًا يُجْزَ بِهِ...﴾ النساء: ۱۲۳، واته: (چوونه به هه شت و به ختیارى له
 پوڅى قیامه تدا نه به نارەزوى ئیوهیه و نه به نارەزوى گاور و
 جووله که کانه و نه به قسه و گه زافى موشریکه کانه. نه خه یر به قسه ی
 که س نییه به لکو هه رکه س خراپه بکات لئی ده پرسرپټه وه و تۆلئ لئ
 نه سه نرئ)...

به م شیوهیه ته نها هینده ی بۆ مایه وه که په تیکی هیئا و، به
 نه لقه ی سه قفی ژووره که یه وه هه لئ واسی و، وه ره قه و قه له میکی
 هیئا و له سه ر وه ره قه که نووسی: "نه مه پاداشتی کرداره کانی خوّم
 و، هاوړپټیه تیکردنی که سانی خراپ و، شوینکه وتنی هه وا و
 نارەزوه کانه".

پاش نه مه چووه سه ر کورسیه ک و، په ته که ی له ملی خۆی ئالاند
 و، به پرشتنی فرمیسکی په شیمانی و مائئاواییکردن له دوا ساته کانی
 ته مه نی، پالئ به کورسیه که ی ژیر پټیه وه نا و، په ته که به ته واوی گیر
 بوو له گه ردنی و، به سه قفی ژووره که وه هه لواسرا. له و ساته دا
 شریتی پووداوه کانی ژیا نه پر له سه رکه شیبه که ی هاته وه به ردیده ی..

بەلام ئەلقەي سەقفەكە ھەلکەندرا و، گوریسەكە بەشیك لە
 پووپۆشی سەقفەكەي لەگەڵ خۆیدا ھەلکەند، بەمەش لیشاویك لیڤە
 زیڤ لە سەقفەكەو بەربوویەو، كۆپەكەش وای زانی خەون دەبینیت،
 بەلام دواتر دلتیابوو كە ئەوێ پوویدا خەون نەبوو، پاشان دەستی
 خستە نێو لیڤە زیڤنەكانەو، تا دەستی بەر پارچە كاغەزێكی
 زەردی زیڤین كەوت و، بە سەرسوپمانەو پارچە وەرەقەكە
 ھەلگرت و، بینی تیایدا نوسراو:

"پۆلەگیان، من دلتیابوم كە حالت دەگاتە ئەم حالەي ئیستەت،
 چونكە ژیان زۆر شتمان فیڤر دەكات، دەشمزانی ناچار دەبیت
 وەسیەتەكەم جی بە جی بكەیت، چونكە تۆ ئەوێ خۆمیت و، ھەست
 بە پاز و خورپە و خەیاڵاتەكانت دەكەم، بۆیە لە ناخمدادەمزان
 پۆڤێك ژیری و ھۆشیارییەكەت بۆ دەگەرێتەو، چونكە ھەریەك لە
 ئێمە پەچەلەكێكی ھەیە كە بۆی بگەرێتەو، تۆش لە پەچەلەكێكی
 پاك و بێگەردیت.. وا پارە و سامانەكەت بۆ گەرایەو، كەواتە
 سەرلەنوێ ژینیكی نوێ دەست پێكە و، ناو و شوڤەتی بەناپروو و
 شكۆمەندی خێزانەكەشمان لەنێو خەلكیدا زیندوو بكەو، ببەرە
 باشتەین بازەرگان و، باشتەین ئامۆزگارێكاری منداڵ و ئەوكانت لە
 پۆژانی داھاتوودا.

داواى شتى (خَيْر و چاك)ه كردن له په رومردگار (الإستخارة):

وتراوه: "ئو كه سهى پاوژ به كه سانی ديكه ده كات هه رگيز په شيمانى ناچيژيت و، ئو كه سهش داواى خيروچاكه له په رومردگار ده كات و كاره كانی ده داته ده ست خواى گوره ئو هه رگيز بيچاره و هيوابراو نابيت".

جابر (خوا لى پازى بيت) ده لى: (پتفه مبهري خوا ﷺ فيرى ئيستخاره ي ده كردين له هه موو كاره كاندا، وهك چون سووره تيكي قورئانى فيرده كردين و، ده يفه رموو: "نه گه ر كه سيكتان ويستی هه ر كارئك نه نجام بدات، ئو هه با دوو پكات نويژى سوننه ت نه نجام بدات و، بليت: "اللهم اني استخيرك بعلمك، واستقدرك بقدرتك، واسألك من فضلك العظيم، فانك تقدر ولا أقدر، وتعلم ولا أعلم، وانت علام الغيوب. اللهم ان كنت تعلم ان هذا الأمر خير لي في ديني ومعاشي وعاقبة أمري، - أو قال: في عاجل أمري وآجله - فاقدره لي. وإن كنت تعلم ان هذا الأمر شر لي في ديني ومعاشي وعاقبة أمري - أو قال: في عاجل أمري وآجله - فاصرفه عني واصرفني عنه، واقدر لي الخير حيث كان ثم رضني به"، پاش خویندنی ئه م نزا به ناوی ئه و كاره ببات كه ده به وييت نه نجامی بدات.^۱

^۱ - صحيح البخاري، حديث: ۱۱۲۶.

ئەم پىڭگىيە يەككىگە لە پىڭگە تاقىكراوه و سەرگە وتووه كانى
 ھەلبژاردنى ھاوپىيان، چونكە ئەگەر پەيوەندىيەكەت لەگەڵ ئەو
 كەسەى بەنيازىت بىكەيتە ھاوپى خىرى تىدايىت بۆت، ئەوا
 بەدلىيايىيەو ە خواستەكەت دىتەدى؛ بەلام ئەگەر خىرى تىدا نەبىت،
 ئەوا باشتروايە ئەو كەسە نەكەيتە ھاوپى.

كاتىك دەلىين خىر لەو ھاوپىيەتییەدا نىيە، مەبەستمان ئەو ەنىيە
 ئەو ھاوپىيە خراپە، بەلكو مەبەست ئەو ەيە ھاوپىيەتییەكە سوود و
 خىرى تىدانايىت بۆ ھىچ كامتان و، پاش ماو ەيەك ەردوكتان
 سەرقالى كاروبارى خۆتان دەبن و، ھاوپىيەتییەكەتان تەنھا
 پەيوەندىيەكى كاتىي و پووگەشيانە دەبىت.

نزاو پارانەو ە:

ھەول بەدە ھىچ پۆژىكت بەسەردا گوزەر نەكات، بى نزاكردن و
 پارانەو ە لە خواى گەورە، تا ھاوپىي باشت بىنئىتە پى، ھاوپىيەكى
 باش و، دلسۆز و، پاستگۆ، كە پىنموويت بكات بەرەو كارى چاكە و،
 پىگريت لى بكات لە ئەنجامدانى كارى خراپەدا.

هه لېږاردنى پېشه واپه ك له نيو دېسته ى هاوړپياندا:

له پاستيدا سوننه ته هه دېسته و كومه لېكى خه لك پېشه وا و زمانحالېك بۇخويان ديارى بكن، بۇئوه ى ناكوكى نه كه وېته نيوانيان و، گرفتارى بۇسه و پيلانه كانى شه يتان نه بن.

به و پېه ى پتويسته كه سيك زمانحالى دېسته كه بيت... كه واته بۇچى نيوه ى هاوړپيان له نيو خوتاندا هه لېږاردن بۇ سهر كرده يه كه نه جام نادهن؟ ده كريت ماوه ى پېشپره وييكرده كه ى بۇ يه ك يان سى يان شەش مانگ بيت و، دواتر هه لېږاردنېكى نوى نه جام بدرېته وه بۇ هه لېږاردنى پېشه واپه كى نوى.

كۇبوونه وه ى خولى:

له سووده كانى نه م كۇبوونه وانه: ئاگاداربوونه له بارودوخ و دواين پووداوه كانى ژيانى هاوړپيان، نه مش به مه به ستى سوودوهرگرتنى زياتر له نه زمونه كانى يه كتر و، كوپينه وه ى زانيارى و شاره زاييه كان.

سازدانى چالاكويه خوليه كان:

كارىكى باشه گهر پېشپركى و سهردانى مهيدانى سازېدهن بۇ يه كيك له نه خوښخانه كانى مندان، يان به شدارى له چالاكويه كانى يه كيك له كومه له و دهزگا و پېكخراوه كاندا بكن.

پله به ندى بۆ ھاۋرپىكانت بكة:

ژيان كار كرنه، ھەرۈك چۆن لە كارە بازىرگانىيە كاندا داھات و خەرجى و سەرمايە و قازانچە كان ھەژمار دەكەين، مەزەش بە ھەمان شىۋە پەيۋەندىيە كانى پىك دەخات و، خەلكى پۆلەن دەكات، بۆنمۇنە ھەندىك كەس بە ھۆى پەيۋەندى خىزانىيە ۋە دەناسىت و، ھەندىكى تر لە پى قوتا بخانە ۋە، ھەندىكى دىكەش بە ھۆى پىشەكەيە ۋە ... ھتە.

ھاۋرپىكە ۋەك خۆراك ۋە ھاىە و، ناكىت دەستبەردارى بىت، ھاۋرپىكەكى تر ۋەك مار ۋايە و لى نىزىك بوونە ۋەى بە ھەرشىۋەيەك زىانت پى دەگەيە نىت، بەلام دەكرىت سوود لە ژەھرەكەى ۋەربگىرىت، ھاۋرپىكەكى تر تەنھا لەكاتى پىداۋىستىدا مامەلەى لەگەل دەكەى، ھاۋرپىكەكى تر و ھاۋرپىكەكى تر...

بەم شىۋەيە مەزە ھاۋرپىكانى ژيانى پۆلەن دەكات و، جۆرى ھاۋرپىكان دەستنىشان دەكات، تا پەيۋەندىيە كانى لەسەر ئەو بنەما و گریمانانە بونىاد بنىت، كە لە ساپەيدا ئاسوودە و خۆشحال بىت.

جوانی باخچه به فره‌چه‌شنی گول‌ه‌کانی ده‌بیټ:
 گهر سهردانی باخچه‌یه‌کی جوان و پازاوه‌ی لیوانلیو له‌گولی
 په‌نگاوړه‌نگ بکه‌یت، به‌چاوه‌کانت تام و چیژ له‌و هم‌مووړه‌نگه
 ناوازه و جوانانه ده‌بینټ که په‌روه‌ردگار به‌دی هیناون و، هه‌ست به
 ناسوده‌یی و به‌خته‌وه‌ری ده‌که‌یت.

به‌لام بیهینه‌ره پیش چاوت: نه‌گهر گول‌ه‌کانی نه‌و باخچه‌یه
 هم‌موویان یه‌ک په‌نگ و بونیان هه‌بوویه و یه‌ک جؤر بوونایه، بروام
 وایه له‌وکاته‌دا که‌متر چیژت له‌و دیمه‌نه ده‌برد، پاشان نه‌م یه‌ک
 په‌نگیبه بالی به‌سهر هه‌ستدا ده‌کیشا و، دووچاری جؤړیک له‌ بیژاری

دەبوویت... لە بەرئەو بە گشتی دەبینین ئەم چەند جۆرە کەسیتیانە ی
خوارەو لە ناو هەموو کۆمەڵە هاوڕێیە کدا بوونیان هەیه:

- گالته باز و سوعبە تچی: ئەو کەسە ی کە وشە کانمان دەگۆریت
بۆ نوکته ی پیکە نیناوی.

- خاوەن ئەزموون: کە لیوانلیو ه لە ئەزموون و شارەزایی و
سوودی لی دەبینین.

- دلپاک: بە سۆز و پشتیوانە بۆ هەرکەسیک دووچاری گرفت و
نارەحەتیه ک هاتبیت.

- لەخۆبایی: کەسیکە فیڕمان دەکات چۆن لە گەل کەسانی
هاوشتویدا پەفتاربکەین.

- توندوتیژ و بازوودار: لە کاتی پێویستدا کەسیکی هاوکارە.

- پۆحانی: ئەو کەسە یە ئامۆژگاریمان دەکات و پێنماییمان
پێدەدات.

- ئارەزووباز: بزۆنەری حەز و ئارەزوو دنیاییە کانمانە و،
دنیا مان لا خۆشەویست دەکات.

- بیریار: ژیری مان دەپاریژیت لە سەرگەردانی.

- کارکەر و چالاک: بە جۆلە و چالاکییە کانی هاوکاریمان دەکات
بۆ سازاندنی کەشیکی پڕ لە کەیفخۆشی.

- پۆمانسی: هیمنی و ئارامی دەبەخشیتە دل و دەروونمان.

- دالسوژ: دیته نیتو کاروباره کانمانه وه، بۆنه وه ی ههست و
ناره زووه خراپه کانمان لی دووربخاته وه و، له دووبه ره کی بمانپاریزیت.
- سه رکرده: نه و که سه یه که به رده وام فره مان یه ک له دوا ی
یه کمان به سه ردا ده دات، کوردوته نی: (خوا دایناوه فره مان ده رکات).
- فه یله سوف: پیکه ری دهسته واژه کانه بۆ نه و بیرۆکانه ی که
ده کریت بیان که یه به کتیب.

چه ندین جوړی دیکه ی هاوړی جگه له م جوړانه هه یه، له
کو تاییشدا هه رکه سه و له نیتو هاوشیوه کانی خویدا هاوړی ده گریت...
خوای گه وره ده فره مویت: ﴿قُلْ كُلُّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلَتِهِ...﴾
الاسراء: ۸۴، واته: (تۆ بلی: هه رکه سه له سه ره پوهشت و مه زاج و
عاده تی خو ی نیش نه کات و نه جوو لیته وه).
پیشینانیش وتوویانه: "مه نه ل بۆ سه رقابی خو ی ده گه پیت".

هاورپښکانت بدوږمهوه

بهو شتوازه قايل مه به، که به شتووه په کی هه پرده مه کی و به پیکه ووت و بئ بهرنامه هاورپښکانت بدوږمهوه، به لکو به به کاره پښتانی زانست و هونه رکهانی شیکاری که سیه تی هاورپښ بگره، به پپی نه و توږینه وه و لیکنو لینه وانه ی نه نجام داوڼ، زیاد له (۱۲۰) زانست و هونه ر و پیکه هه، بؤ په ییردن به واتا و سروشت و سیفه ته کانی که سیټیبه جیاوازه کان.

پیم وایه توش له گه ل مندا هاورپای له بابته تی (فره جوړی مړوږ به چه شنی کانزاگان)، به دلنیا ییبه وه مړوږه کان به وشتووه په ن، چونکه خوی گه وره هه موومانی له خاک و خو ل به دیه پناوه، کانزاگانیش له خاکه وه درده هیترین.

مړوږی وا هه یه سروشتی پیکهاته که ی وهک (زپړه)، ژهنگ ناکات و، به تیپه پېوونی کات گورپانی به سهردا نایهت، سهره پای هه موو نه و جیاوازیه ی له گه ل هاورپښکانیدا بؤی دروست ده بیټ و، نه و سه ختی و نارپه حه تیانه ی تیپه پ ده بیټ پییدا.

ده بینین که سیکی تر سروشتی پیکهاته که ی وهک (ناسن) وایه، به درده وام به په قی و به هیزیی له نئو هاورپښکانیدا ناماده په، هی واش

هه به سروشتی پیکهاته که ی وهک (مس) ه و بی باری زاله به سه ر
 زیانیدا و، هه ر پۆژه ی به جۆریکه، مروفیکی تر سروشتی پیکهاته که ی
 وهک قسلاوه و سیفه تی به خشنده بی و هه ست ناسکی تیدا به دی
 ده کریت، جگه له مانه ش جۆری دیکه مان زۆره، که من له م کتیه دا
 ناماژه به هه ندیکیان ده که م.

که واته باشتروایه ئه و بنه مایانه په پره و بکهیت، که له م کتیه دا
 دیاریمان کردوون، بۆنه وه ی - به پشتیوانی خوای گه وره - هاوکار
 بن بۆ به ستنی په یوه ندی هاوپییه تی سوود به خش و به سوود...

له به رنه وه کاتیک به هۆی پینماییه کانی ئه م په رتوکه وه ناشنا
 ده بیت به سیفه ته کانی که سیتی هاوپیکه ت، با ماوه یه کی زۆریش بیت
 هاوپی ت بوو بیت، سوودمه ند ده بیت و زیاتر هاوپیکه ت ده ناسیت، خو
 ئه گه ر خوازیار بیت په یوه ندی هاوپییه تی له گه ل که سیکدا بیه ستیت،
 ئه و باشتروایه به شیوه یه کی خیراتر ناشنا ببیت به سیفه ته کانی،
 که ده توانیت له ته نها دانیشتنیکیشدا ئه م کاره بکهیت، به وپییه ش
 بریار ده دهیت که ئایا جاریکی تر چاوت پیبکه ویته وه تا
 په یوه ندیه که تان به هیژتر بکه ن و، له نزیکه وه ناشنا ببیت به
 که سییتی، یاخود له یه که م چاوپیکه و تنانه وه بریار ده دهیت که
 هاوپییه تی نه کهیت.

گهړان به دواى هاورېدا:

مروځ به سروشتى خوى كومه لايه تيبه و، نارهنوى تيكه لېوون و
چاوپيگه وتن و هاورپييه تى كردنى كه سانى ديكه دهكات و، ناسوده
دهبيت به بينينيان، ته نانه ت زوو پاديت له سر هاورده مييكردن و
تيكه لاوييان، له بهر نه مه پيويسته هاورپييه كى هه بيت خوشى بويت و
هوگري بييت، ياخود به شيك بيت له كومه ل و دهسته يه ك هاورپي، كه
وهك هه لېزاردنى خوشترين و جوانترينى به روبومه كان هه ليانېژرېت،
پاشان له ناست نرك و مافى هاورپييه تى و جوان مامه له كردن
له گه لياندا كه مته رخه مېي نهكات.

* ده زانېت نركى سر شانى چييه و، له لايهن
به رامبه ره كه شيه وه هاورپييه تيه كى باشى دهست ده كه وېت...

پرسياړه نه فسون او پييه كان بو په پېردن
به تا پېه تمه ندى كه سي تييه جيا وازه كان:

* پرسياړى يه كه م: باشتري نازه لى مالى لای تو

چييه؟

وه لامى كه سه كه نامازه يه كه بو خودى

كه سي تيى راسته قينه ي.

* پرسياړى دوهم: كام نازه لى درنده

سەرئەت پادە كېشەت؟

وہ لاما كەى ئاماژە يە بۇ ئاستى بەھىزى...

* پرسیارى سىيەم: كام بالئەت لا خۆشەويستە؟

وہ لاما كەى ئاماژە يە بۇ جۆرى ئە پەيوەندىانەى كە لای

پەسەندە..

* پرسیارى چوارەم: كام ئاژەلى خشۆكت لا پەسەندە؟

وہ لاما كەى ئاماژە يە بۇ ئاست و پەلى پىلانپىزى و فېلبازى..

* نمونەى وەلامىك: ئەگەر كەسىك بەپى پىزەندى

پرسیارەكان بەمشىوہ وەلامى دايتەوہ: (كەرويشك و، شىرو، ھەئو

و، مار)... ئەوا لىكدانەوہى كەسىتى بەم شىوہ يە: كەسىكى بە

فرت و فېلە و، خۆھەلگىشە و شانازى بەخۆيەوہ دەكات، بوپەرە و،

ورىايە بۇ پلاندانان، ئارەزووى تاقىكدنەوہ و ھەلسەنگاندن و

مەلبۇزدنى ھاوپىكانى دەكات و، زۆر پادەمىنىت و، داناىە و، تەنھا بۇ

خۆپارستەن و لە كاتى پىويستەدا ئازارى كەسى بەرامبەر دەدات.

شىكارى كەسىتى لە رېگەى (ناو)وہ،

(ھەموو كەسىك تارادەيەك بە ناوہكەى كارىگەرە):

بەپراستى پرسىاركدن لەبارەى ناوى كەسىكەوہ كە بۇ يەكەمىن

جارە چاوت پىي دەكەوئە ھەلوئىستىكى زۆر قەشەنگ و ھاوچەرەخە،

ههروه‌ها پټويسته تۆش ناوي خۆتي پي پابگه‌يه‌نيت، چونكه (ناو) كارىگه‌رييه‌كى به‌رچاوي له‌سه‌ر خه‌لكي هه‌يه، و تراوه: (هه‌موو كه‌سيك تا پاده‌يه‌ك به‌ ناوه‌كه‌ي كارىگه‌ره).

مروڤ له‌ ماوه‌ي ته‌مه‌ني‌دا تاراده‌يه‌ك كارىگه‌ري ناوه‌كه‌ي په‌نگدانه‌وه‌ي له‌سه‌ر ژيانى ده‌بيت، ته‌نانه‌ت ناوي مروڤ گوزارشته له‌و ژينگه‌يه‌ي خاوه‌ن ناوه‌كه‌ تيايدا له‌دايك بووه و، ئاماژه‌يه بۆ ئاستى بژوي و شيوازي بيركردنه‌وه‌يان، چونكه خيزان چه‌ندين پوڤ و چه‌ند مانگ ده‌گوزهريني تا ناويك هه‌لبده‌ژيڤيت كه به‌رجه‌سته‌ي كۆمه‌ليك واتا و به‌هاي مه‌عنه‌ويي بكات.

عومهرى كوپي خه‌تاب (خوا لئي پازي بيت) ئاماژه‌ي به‌وه كردووه، كه منداڵ مافي ئه‌وه‌ي هه‌يه كه له‌ بنه‌په‌تدا باوكي دايكيكي باشي بۆ هه‌لبژارد بيت، پاشان ناويكي خوش و جواني بۆ هه‌لبژيڤين و، به‌ په‌روه‌رده‌يه‌كي جوان و ته‌ندروست گۆشي بكه‌ن.

پيڤه‌مبه‌ري خوا ﷺ هه‌موو ناويكي جواني لا په‌سه‌ند بوو، به‌لام دژي ناواناني منداڵ بوو به‌ ناوه‌كاني سه‌رده‌مي نه‌فامي. ته‌نانه‌ت ئه‌و ناوانه‌شي ده‌گورپي كه مۆپكي ئه‌و سه‌رده‌مه‌يان پيوه‌بوو.

له‌ ژياننامه‌ي نووريني پيڤه‌مبه‌ردا ﷺ هاتووه، كه ناوي كچه‌كه‌ي ئومو سه‌له‌مه‌ي گورپوه، كه له‌ ماله‌كه‌ي خويدا په‌روه‌رده بوو و، ناوه‌كه‌ي گورپي به‌ (زه‌ينه‌ب)، له‌كاتيكد خوي ناوي (بره‌) بوو، چونكه

ونراوه ئۇم ناوہ واتای (خۆبەچاکزانین) ی داوہ، پیغەمبەریش ﷺ
 ھەرموویەتی: (لا تزکوا أنفسکم ، الله أعلم بأهل البر منکم) واتە:
 (وەسفی خۆتان مەکن، خوای گەورە زاناترە بە چاکەکارانتان).^۱
 ھەروەھا ناوی (عاصیە) ی گۆپیوہ بە (جەمیلە)، (حەرب) ی
 گۆپیوہ بە (حەسەن) و نۆرئیکی تر....
 بۆ زیاتر سودمەندبوون لەم بابەتە دەکریت سود لە خوێندنەوہ ی
 کتیی (ناولتینانی منداڵ) وەرگیریت .

شیکاری کەسیتی لە ڕیگە ی دەستخەتەوہ:

مرۆڤ ھەر لە قوناغی منداڵییەوہ یاساکانی خوشنوووسی
 فێردەکریت، بە لام ھەر مرۆڤێک بە پێی سروشت و کەسیتی تایبەتی
 خۆی دەنووسیت.

۱- صحیح مسلم، حدیث: ۴۰۸۶.

ده‌ستخه‌تی مروؤف ئاماژه‌یه بۆ چەند لایەنێکی گرنګ له که‌سیتیی،
دیارترینیان:

- لاریبونه‌وه و ئاراسته‌ی خه‌ته‌که، واته‌ لاریبونه‌وه‌ی خه‌ته‌که
په‌وه‌و ئاراسته‌ی نووسین یان به‌ ئاراسته‌ی پێچه‌وانه‌یه‌وه، له‌سه‌ر
هێڵی ئاسۆیی و دێره‌کانی نووسین.

- قه‌باره‌ی خه‌ت له‌ هۆکاره‌ گرنګه‌کانی جیاکه‌ره‌وه‌ی
که‌سیتیی، مه‌به‌ست له‌ قه‌باره‌ی خه‌تیش دهوری نێوان به‌رزترین
خاڵی پیتی نووسراوه‌ له‌گه‌ڵ نزمترین خاڵی پیته‌که‌دا، که‌ ئه‌مه‌ش
ئاماژه‌ به‌ که‌سیتی خاوه‌ن ده‌ستخه‌ته‌که‌ ده‌کات.

- ههروهه ها پهستان خستنه سهه ره له می نووسین له سهه
کاغه زه که کاریگه ری له سهه ره که سیټی خاوه ن خه ته که هه به .

شیکار کردن له ریگه ی زمانی جهسته وه:

کۆمه لێک ئاماژه هه ن، که بیرۆکه یه کمان له باره ی زمانی
جهسته وه لا که لاله ده که ن و، ده توانیټ له دهه رخستنی پته ویی و
به توانایی که سیټی بیسه ردا به کاریبه ینریټ، ههروهه ها له زانینی ئه وه ی
که کهسانی دیکه بیر ی لی ده که نه وه، با زۆریش هه ولبدنه
بیشارنه وه .

له راستیدا ده توانیټ له ریگه ی جموجۆله فیزیکییه کان
(جهسته ییه کان) ی خه لکییه وه له که سیټییان تیبه گه یت، ئه مه ش
له ریگه ی:

۱- چاو

۲- برۆ

۳- لووت و هه ر دوو گوی

۴- نیو چاو

۵- شانه کان

۶- په نهجه کان

۷- باله کان

نۆ جوړه كهي هاوړئ

ژماره (۱) يه كه مين ژماره ي دروسته و، يه كه مين ژماره يه كه هيچ ژماره يه كي تری له گه لدا نيبه، به لگه يه له سه ر نه وه ي كه ژماره ي تری به دواډا ديت، كه بريتيه له (۲) و، دواي نه م ژماره (۳) ديت، پاشان (۴) و، پاشان (۵) و، دواتر (۶) و، دواي نه و (۷) و، دواي نه و (۸) و، پاشان (۹) و، دواتر (۱۰).

به لام نه گهر ه لويسته بگين و تنها نه و ژمارانه له بهرچاوبگيرين كه يه كه يه كي تنهان و هيچ ژماره يه كي تريان له گه لدا نيبه، نه و له ژماره (۹) دا ده وه ستين، له پاستيدا ه موو ژماره كاني تر هه رچه نده گه وره بن له بنه پرتدا هر له م (۹) ژماره يه پيكدن، نه مه ش پيکه ووت نيبه، چونكه ژماره (۱۰) ده مانگيرپته وه بؤ ژماره (۱)، نه وه ته (۱+۱)، به لام نه گهر ژماره (۱۱) بينين ده مانگيرپته وه بؤ ژماره (۲) واته (۱+۱) و، به مشپوه يه بؤ ه موو ژماره كاني تر، تنانته نه گهر بلتين (۳۴۵) نه و نه م ژماره يه ده مانگيرپته وه بؤ ژماره (۳) واته (۵+۴+۳=۱۲) كه واته (۲+۱=۳).

له سه رده ماني رابردودا دانا و بيرياره كان ژماره نازاده كانيان قه بلاند، كه بريتين له و نؤ ژماره يه، چيرؤك خوانه كانيش چه ندين

چىرۆك و پۇمان و سەرگوزشتەيان سەبارەت بە نۆ كەسىتتییە
 بەرپەتییە كە داپشتوو، لەپاستیدا ئەمە تەنھا تیۆریكە و، زانایان بە
 تێپەرپوونی كات بەرەویان پێداو، لەئەنجامدا بیروكەى (نۆ
 كەسىتتییەكە)یان چەسپاند.

منیش پێى دەلێم (پێنج وزەكە و نۆ گۆرانكارىكەى) و، تەواوى
 زانیارییەكانم سەبارەت بەم كەسىتتیانە نەخستوو، تەپوو، بەلگە
 هەولمداو، ئەو زانیارییانەت بۆ پوونبەمەو، كە تۆى خوێنەر
 پێویستت پێتەتى بۆ ئاشنابوون بە هاوێكەنت، من تەنھا ئەوێم
 مەبەست بوو، خۆ ئەگەر ئارەزووى دەستخستنى زانیارى زیاتر
 دەكەیت، ئەوا دەتوانیت بگەریت، تەو بۆ ئەو كتیبەى كە من وەك
 سەرچاوەیەك پشتم پێبەستوو.

یەكەم: كەسىتتى (نموونهی)

كەسىتتییەكە پوون و بى پێچ و پەنا و
 هەست ناسكە، توانای خۆگونجاندنى هەیه
 لەگەڵ ژینگەى دەرووبەردا، تا پادەیهكی زۆر
 نەرمونیانە، كەسىتتییەكی خۆشەویستە لای خەلك

و، خۆشپەرەفتارە و مامەلەكردن لەگەڵیدا ئاسانە، زۆر جار لەكارى
 نووسین یا شیۆه جیاوازهكانى داھێناندا بەشداری دەكات، ئەگەر

لاوازييهك پووی تیکرد نه وه توانای خوگونجاندنی دهگاته بهرترین ناست، تهنانهت وهك كه سیټییه کی ناجیگیری پارا دیته پیشچاو، كه ناتوانیت به پوونی گوزارشت له بیروپا و تیروانینه کانی بکات.

نهم كه سیټییه له پووکاردا پاریزکار و وریا و په وشتبه رزه، به لام له ناخدا به هیزه. گوئگیریکی باشه، به لام له زۆریه کی کاته کانداهسته راسته قینه کانی خوئی دهرناپریت و، زۆر لیتهاتووه له پاریزکاریکردن له نهینیه کانیدا، خاوه نی بهرچاوپوونی و بیناییه کی به هیزه و، توانای لیروانی نی هیه له هه موو لایه نه کانی پووداویک یا بابه تیک.

نهم كه سیټییه په چاوی ههست و سۆزی كهسانی تر دهکات و، په فتهاره کانی پلان بۆ داپیزراون و، تایبه تمه ندییه کانی پابه ری تیدایه و، له بهستنی په یوه ندییه کومه لایه تیه کانداهاتووه و، گرنگی به كهسانی تر دهکات و، له ناخی خویدا ههستی خۆبه گه وره زانی نی هیه، له قوناغیکی زوودا گرنگی به په گهزی بهرامبه ر دهکات، نه وهی نهم كه سیټییه ده بزویئیت پیداو یسته کانییه تی بۆ سازدانی ژیانیکی سه ره رزانه و دروست، هه ولدهکات بۆ باشتکردنی كه سیټی خوئی و باشتکردنی جیهانی دهوړی.

په خنه له خوئی و له كهسانی دیکهش ده گریت، كه سیټیکی واقعیینه و، پئی وایه یهك پینگه هیه بۆ گه یشتن به حهقیقهت و كهمال له کاره کانیدا، نهویش وردهکاری و جوان نهجامدانی کاره،

بروای وایه له کهسهکانی دیکه به تواناتر و سهرکه وتووتره، به هوی
په پره وکردنی بنه ما و به ها بالا کانه وه. له هه لویست ودرگرتندا
دواده که ویت له ترسی هه له کردن.

خاوه نی بیروباوه پ و بنه مای تاییه تی خویه تی و، دان به
شیکردنه وهی هیچ که سیگدا نانیت بۆ که سییتی، چونکه که سییتییه کی
پیشه ییه و، پیی باشه وه که سیکی ئالۆز و په نهان لئی پروانریت، به
شیوه یه کی گشتی ئاره زووی به سهربردنی شیوه ژیانکی شاراوه و
نهینی ده کات.

که سییتییه کی خوشپه فتار و دبلۆماسیه، سه ختی و
نارپه حه تیه کان ده بریت، پروکاری ژیانی خوی به هیواشی بونیاد
ده نیت، کاتی ته واو ته رخاند ه کات بۆ لیکۆلینه وه له باب ته
په یوه ندیداره کان به ژیانیه وه، له گه ل گۆرانکاری و پروداوه کاند
هه لده کات، پیویستی ئازاد بوون هه ستی سهر به خوی لا گه لاله ده کات،
مامه له کانی نهینین، باب ته پۆحانی و نااسایی و ناسروشتیه کان
سهرنجی پاده کیشن. بایه خدان به تیرکردنی هه ست و ئاره زووه کانی
له پرووی زایه ندیه وه وه که پیویستییه کی سهره کی ژیان ده بینیت.

بایه خ به هه ست و سۆز و پۆمانسیه ت ده دات، ته نانه ت په نگه
دووچاری په یوه ندی نه وینداری نهینیش بیته وه، به هوی خیرا
وه لامدانه وهی بۆ ئه م جوړه باب ته تانه. نه رمونیان و خوشپه فتاره

له گه ل نه و كه سانه ی مامه له یان له گه لدا ده كات، له بهر نه وه چه ندین
گرفت و كیشه ی دیته پړئ، به هوی دیاری نه كړدنې سنوړيك بڼ
سروشتي مامه له كړدن له گه لئاندا، له گه ل نه مه شدا كه سیتیه كه كه
ده زانیت چوڼ ژیرانه خو ی ده ریازيكات له و گرفتانه ی دوچار یان
ده بیت.

حه زی له پوچوونه له ده ریای خه یال و نمونه یی بووندا،
لیهاتوی هونه ری هه یه و، داهینانی لیده وه شیته وه.

خولای لوتكه ی نمونه یی بوون ده كات له هه موو شتیکیدا،
له بهر نه وه كه مو كورتی له هه موو شتیکدا ده بینیت، توانایه کی
به رچاوی له به ستنی په یوه نډیه كومه لایه تییه كاندا هه یه.

به وریای و له سه رخویه وه پړ ده كات و، توانای تیپه پوونی
هه یه به شیو و ډول ناخی كه سیتیه جیاوازه كاندا، ریازیکی
دیاریكړاو له زیاندا په پرده كات و، زور پا به نده پیوه ی، پوچ سووكه
و زوو جی خو ی له دلدا ده كاته وه، كاتيك قسه ی له گه لدا ده كه یت
سه ری وه ك ناماژه یه ك بڼ قایل بوونی به و ته كانت باده دات،
له سه رخویه و، وات لیده كات گومان به ریت كه هاوپایه له گه ل
بیروكه كه تدا، به لام له نه جامدا هر نه وه نه جام دات كه خو ی
ده یه ویت، به مندالی پی خوشه یاری و گمه به ناو و هه موو
شتیكي شل بكات، پاش پیگه یشتنیش هر به و جوړه یه، به نه سپای

بە پېدا دەپوات و، چالاكە و، بەردەوام ھەست بە مەترسى دەكات،
بەلام ھەميشە ئامادەيە بۇ سەرکەشىي.

دووەم: كەسپىتى (دلپاك)

خاوەن دلپكى پاك و بەخشندەيە، زۆر سىنە فراوانە، توانايەكى
بەرچاوى خۆگونجاندنى ھەيە.

بەردەوام چاوەلەپى دەستخستنى ھەست و سۆزى خۆشەويستى
ئەوانى دىكەيە و، خاوەنارە خەلكى خۆشەويستى خۆيانى بۇ دەربېرن
و، دلپاي بكنەوہ كە ناتوانن دەستبەردارى بېن لە ژياناندا،
تەنانەت پەنگە يارى بە ھەستەكانى خەلكى بكات تا كە مەندكىشيان
بكات بۆلاى خۆي، ئەمەش لە ميانەى خستنەپووى چەند
پووخسارىكى جياواز لەكاتى مامەلەكردنى لەگەلئاندا. خۆشپەفتار و
دۆستانەيە و، بايەخ بە كەسانى تر و پېداويستىيەكانيان دەدات.

خالى لاوازى ئەم جۆرە كەسپتتە لەباريكدە كە خۆي نەناسپت
ئەوہيە: لە ئاست خەلكيدا خۆي بە گەورە دەزانپت.
بەلام ئەگەر خۆي بناسپت، خالى بەھيزى: خاكىي بوونە.

پئی باشه زۆر به وردی ههستی خۆی ده‌ریپ‌پیت و، له ههست و
 سۆزی کهسانی دیکه‌ش تیده‌گات و، ئەوانیش وه‌ک که‌سیکی به‌سۆز و
 میهره‌بان ده‌ییبین، به‌هۆی ئەمه‌شه‌وه ژماره‌ی هاو‌پێکانی زۆرن،
 که‌سیکی پۆمانسییه و، ههستی خۆشه‌ویستی و دلسۆزی له هاوسه‌ر
 و هاوبه‌شی ژیا‌نی چاوه‌پوان ده‌گات، له مامه‌له‌کردنی له‌گه‌ڵ خه‌لکیدا
 سه‌رنجی به‌لای ئەو که‌سانه‌دا ده‌پوات که به‌ پێچه‌وانه‌ی سروشتی
 ئەمه‌وه ئاره‌زووی گاته‌وه‌گه‌پ و یاری ده‌که‌ن. مۆفیککی به‌ گومانه‌،
 به‌تایبه‌تی له‌ هاوسه‌ره‌که‌ی و، په‌خنه‌ی زۆر له‌ که‌سه‌ نزیکه‌کانی
 ده‌گریت و، په‌نگه‌ به‌مه‌ هه‌ستیشیان بریندار بکات.

به پشتبەستن به هه‌ست و سۆزه‌کانی ئه‌وه به‌رجه‌سته ده‌کات
 که خه‌لکی ئاره‌زووی ده‌که‌ن، بێ گوێدانه ژیری.
 داهینه‌خوازه و، هه‌ست و سۆزی که‌سانی دیکه له‌به‌رچاو
 ده‌گریت، گوێگریکی زۆر باشه.

بهرپا و سه‌رنجی خه‌لکی لا‌گرنکه و، له‌ کاره‌کانیدا چا‌وله
 که‌سانی دیکه ده‌کات، ئاره‌زووی پش‌وودان و حه‌وانه‌وه ده‌کات و، هه‌ر
 کاریکیش ئه‌نجام بدات، به‌ ئامانجی پش‌وودان و حه‌وانه‌وه‌یه له
 داهاتودا.

په‌یوه‌ندییه سۆزداریه‌یه‌کانی به‌هه‌ند وهرده‌گریت، شایسته‌ی
 متمانه‌پیکردنه، هه‌ندیک جار گه‌مه‌بازه، تا ئاستی سا‌ویلکه‌یی دڵپاک و
 سینه‌فراوانه.

سێیه‌م: که‌سیتی (چالاک)

هه‌میشه ئاره‌زوو ده‌کات بایه‌خ به
 که‌سانی دیکه بدات، وریا و بیرتیژه،
 بیرکردنه‌وه‌یه‌کی داهینه‌رانه و
 به‌ره‌مداران‌ه‌ی هه‌یه.

به‌رده‌وام له‌پێی ئه‌نجامی کاره‌کانیه‌وه خه‌مخۆری
 خۆخۆشه‌ویستکردنه لای خه‌لکی، هه‌میشه له‌ وێنه‌ی مامۆستا‌و فێرکار

لەپیش خەلکیدا دەردەگەوێت، بەجۆریک کە کاری زۆری ئەنجام
 دابێت، بەلام واقعی ژيانى پێچەوانەى ئەمەیه، چالاکە، گەشبینە،
 متمانەى بە خۆى و بە گەشتن بە ئامانجەکانى هەیه.

لەباریکدا گەر ئەم جۆرە کەسێتییه بەباشیى خۆى نەناسى،
 خالى لاوازی بریتییه لە: دووپووێ و فیللابازى.
 بەلام گەر خودى خۆى ناسى، ئەوا خالى بەهێزى بریتییه لە:
 پێزدارى و سەرپاستى.

ئارەزووى بزاوتن و، ژینى کردەیی و، ئەنجامدانى چەند
 پرۆژەیه کە لە هەمان کاتدا، ئامادەیه هەموو تواناکانى بخاتەگەر،

لەپیتاۋ ئەو ەى ەەرچى زووترە ئەنجام و بەرەم مسۆگەربكات،
بەمەش لە دەستەى پلاندانەران بۆ كار دور دەكەوئتەو.

بە بەكارهئنانى ەست و سۆز پەنگ و شىو ەى جياواز دەنوئىت
بئى گوئدانە ژىرى، بۆئەو ەى خۆى لەگەل ژىنگەى دەوروپەرىدا
بگوئجىئىت، ئامادەباشى ەىە بۆ تەواوکردنى ئەو كارانەى پئى
دەسپەردرئىن.

ئارەزووى پۆچوون دەكات لە ئاسۆكانى نمونەىى بوون و
خەيالدا، بايەخ بە لايەنى پۆمانسى دەدات، داھىنانخوازە و، تواناى
ەونەرى ەىە.

ەر لە قۇناغئىكى زووەو ە ئارەزووى پەيوەندى بەستنى ەىە
لەگەل پەگەزى بەرامبەر و، بەھۆى تامەزئوى و پەرۆشى بۆ چەشتنى
ئاسوودەىى بەھارى خۆشەويستىەو، تارادەىەكى بەرچاۋ ئارەزووى
دەستبەسەرگرتن و جلەوکردنى كەس و شتەكان دەكات.

پئوىستى بە خوئندنى چەندىن وانە و پراھىنان ەىە لە بارەى
پئىخستنى ەست و سۆزەكانىەو، بۆئەو ەى دووچارى ەلە نەبئت.

چوارەم: كەسئىتى (پۆمانسى)

پئىخەرە و، تواناى گەشەپئدانى كەسئىتى خۆى و پرۆزە و كارى
ەىە. بەردەوام مەراقى دەستخستنى ئەو شتە دەكات كە لە ژيانىدا

خاوهنى نيبه، گرفتارى هستى دلتهنگى و بېبه شيبه، چونكه برپواى
وايه كه له ژيانيدا هرگيز به خواسته كانى نه گەشتووه، له داهيئنانى
هونه رييدا دهستىكى بالاى هيه، بايخ به تيبينى و سهرنج و
كاريگه ربوونى كه سانى ترده دات و، زور هه ستياړه.

له بارىكدا گهر نه م جوړه كه ستييه خوودى خوى نه ناسيت خالى
لاوازي برتبه له: نيره يى بردن به خه لكى.

به لام له بارىكدا گهر خوى بناسيت خالى به هيزى برتبه له:
دادپه روه رى و چاكه خوازي.

ناره زوى گه شتكردن و، تاقى كړنه وه شتى چاوه پوانه كراو و
نوى دهكات، له سهختى و گرفته كان هلدت و، به رده وام به دوى نه و
كارانه دا ده گه پت كه نه جامدانىان ناسانه، خوازياره باسى پيشه و
كاره كانى به هه موو خه لكى رابگه يه نيت، مهراقى دوزينه وه
هاوبه شيك دهكات بو ژيانى، كه بتوانيت هستى ناسك و جوانخوازي
و پومانسى گهرموگوپى نه م به رز بنرخينيت.

هاوخه مى ناره حه تيبه كانى خه لكه و، له بارى دهر وونى
سهختياندا دهژى، بى گويدانه ژيرى و بيركړنه وه واقيعيانه.

سهركه شانه كه مه ندكيشى ناسوكانى جيهانى نمونه يى و خه يال
بووه، بايخ به بواري سوزدارى ددهات و، داهيئاخوازه و، خاوه
تواناى هونه ريبه.

له قولایى ئوقيانووسى خوشهويستى و پۆمانسىيەتدا پۆچووه و،
له بېيارداندا دوادهكهوئىت و، زۆرىك له و دهرفه تانه له دهست دهات كه
بۆى دهره خسىن.

ئەو ژنانەى كه ئەم جۆره كه سىتتیه یان هەیه، ئەو جۆره پیاوانە
سەرنجیان راده كێشن كه ئاستى زانست و پۆشنبیریان له خویان
بەرزتره .

پىنجەم: كه سىتتى (چاودىر)

توانای خوگونجاندنى هەیه، قسەزانه، كۆمەلايه تیه، به پلهى
یه كه م دبلۆماسیه، واته هه ولدهات گوفتار یا كردارىكى ئى نه بىنریت
كه زیان له به رژه وه ندىیه كانى بدات.

جیهانیكى تاییهت به خوئى هەیه، كه بوار نادات هیچ كه س
هنگاو بنیته نیویه وه، هه میشه سنوور داده نیت بۆ په یوه ندىیه كانى
له گه ل كه سانى دیکه دا، پىی باشه له دهره وهى بازنهى دهستهى
كاركه ران بیىت، چونكه خوازیاره گۆشه گیریت، به لام له نزیکه وه
چاودىرى کاره كانى كه سانى دیکه دهكات، به لام هاویه شییان ناکات،
ئاره زووى كۆکردنه وهى زانیارى و شیکردنه وه یان دهكات، خولایى
زانین و فیژیوون دهكات.

له باریکدا گەر ئەم جوړه کهسیتییه خوودی خوی نه ناسیت خالی
لاوازی بریتیه له: چاوبرسیتی.

به لām له باریکدا گەر خوی بناسیت خالی به هیزی بریتیه له:
نانبدیهی و هوگرنه بوون و دهستبهرداریوونی شته مادیه کان.

توانای میتانه کایه گۆرانکاری پیشه یی و، پیشنیارکردن و
په پره کردنی بیروکه و پرۆده ی نوئی هیه، به سانای خه لکی به
بیروکه و بنه مای فلهسه فه ی ژيانی خوی قایل ده کات. خوازیاره
به رده وام نه و که سانه ی له دهور بن که خوشیان ده ویت و، له نزیکه وه
چاودیری هه لسوکه وته کانیا ن ده کات، به ناسینی که سیتییه
کو مه لایه تییه کان خوشحال ده بیت، له بهر نه وه خه لکی متمانه ی
پیده که ن و، نه یینییه کانی خویانی لا ده درکینن.

له هه ست و سۆزه کان خوی به دورده گریت، بو ئه وه ی بی
لایه نانه چاودیری هه لو یسته کانی که سانی دیکه بکات.

داهینانخوازه و، هه ست و سۆزی که سانی دیکه
له بهر چاوده گریت، وه ک گو یگرکی باش و هو شدار ناسراوه.

خوی له چه ندين کار و باسی نا ئاساییه وه ده گلینیت،
به شیوه یه کی ناجیگیر هه ست و سۆز بو که سانی دیکه ده رده بریت،
خولیای خاوه نداریتی و جله و کردنی که سانی دیکه ده کات، له
په یوه نندییه کانیدا که سیکی دلسۆزه.

شەشەم: كەسپىتى (دەسۆز)

شايەنى مەنە پىكرىدە، تېرۋانىنەكانى رەشەبىنەنەن، ھادەمىي
ولايەنگىرىي لاواز و بىدەسەلاتان دەكات و، بەرەنگارى ھەموو
جۆرەكانى سەمكار و خۆسەپىنەران دەبىتەو، ھەست بە
بەرپرسىارىەتى دەكات و، پىيوايە پىويستە لەپىناو ھەندىك دۆز و
بابەتدا بىكۆشەيت، گىرنگىرىن خالى ژيانى دەسۆزىە بۆ خىزان و،
كەسوكار و، ھارپىيان، بە چەندىن شىۋازى جۆراوجۆر يا دژبەيەك
گوزارشت لە ناخى دەكات.

لەبارىكدا گەر ئەم جۆرە كەسپىتە خەودى خۆى نەناسپەت خالى
لاوازى برىتە لە: ترس
بەلام لەبارىكدا گەر خۆى بناسپەت خالى بەھىزى برىتەيە لە:
ئازايەتى و جوامىرى.

ژيانى بە ھەنگاوى پوون و جىگىر و، بە دانايى و، بە وىستىكى
ھۆشيارانە و، بە شىۋەيەكى پلان بۆ دارپۇزاو بەپىۋەدەچىت، مەنە
و، شىكۆمەندىي و، سەرپاسىتىي و، پىزدارىي گىرنگىرىن
سىفەتەكانىەتى، لەبەرئەو ھەلكى پتەوى و خولىيەي خۆسەپاندن
لەم كەسەدا دەبىننەو، بەلام بە بىرپاكانيان كارىگەرى لەسەر
جىدەھىلن و، تىببىنى و سەرنجەكانيان بە ھەند وەردەگرىت. لەپىناو

سەرکەوتوویی لە بواری ماددی و بە دەستەتانی ناو و ناوبانگدا دەکۆشیت، هەمیشە بەدوای هاوبەشیکی پتەوی بەهێزدا دەگەرێت تا پەيوەندی لەگەڵدا ببەستێت.

توانای پیشبینیکردن و وێناکردنی پاز و نیازی شاراوەیی خەلکی هەیه و، کاروبارەکانی پێکدەخات و، کەسیکی بەسۆز و بەزەییە، هەرچەندە هەڵدەدات ئەم هەستەیی بشارێتەوه.

بەپروکەش گوێ نادات بە هەست و سۆز و پۆمانسیەت، تا بلیت ئارەزووی خۆسەپاندن و جەڵەوکردنی کەسانی دیکە دەکات، ترس زالە بەسەر پەيوەندی لەگەڵ هاوسەرەکیدار.

ئەو ژنانەیی کە لەم جۆرە کەسیتیەیان هەیه، حەزیان لە کارکردن و پیشەگەرییە، لەبەرئەوه بایەخدانیان بە لایەنی سۆزداری لاوازه، ئەمەش وادەکات پێویستبکات ئەم لایەنیان یادبخرێتەوه.

هەوتەم: کەسیتی بێ باکی خۆهەلگیرش

پروکەشبینە، خولیای سەرکەشی دەکات، گوێ بە بابەتە جدیەکان نادات، ئارەزووی پێکەنین و گالتهوگەپ و خۆشکەیفی دەکات، سیفەتی جیاکەرەوهی ئەوهیه گەر دەست بە کارێک بکات نایگەیهنێتە ئەنجام، چالاک و زیندوو و گەشبینە، تێدەکۆشیت

خزمەتیک پېشکەشی جیهان یان خیزانه که ی یان هر که سیکی دیکه بکات.

له باریکدا گەر ئەم جۆره که سیتییه خوودی خۆی نه ناسیت خالی لاوازی بریتیه له: گالته و گهپ و چێژله ژیان بینین.
به لام له باریکدا گەر خۆی بناسیت خالی به هیزی بریتیه له: قه ناعهت.

مال و سامان به بنچینه ی ژیان ده زانیت، له بهرئه وه هه ولده دات پاره و سامان که له که بکات، بۆئه وه ی له چێژو خۆشی و خوشپاواردندا به خه رجی بدات و، به جوانیه کانی ژیان ئاشنابیت، بۆیه له چاوی خه لکییدا که سیکی پێنه گه یشتوو. گەر خوشگوزهرانی خۆی مسۆگه رکرد ده بێته که سیکی ته مبه ل و، هه موو خه می تاقیکردنه وه ی چێژ و خوشیه کانی ژیان ده بێت.

توانای به یه ککه یاندنی بیروبوچوونه جیاوازه کان و، دۆزینه وه ی پێگه چاره ی گونجاوی هه یه.

ههروه ها توانای پێکخستنی خود و کارو فرمانه کانی پۆزانه ی هه یه و، به هه ردوو سیفه تی سۆز و به زه یی ده ناسریته وه، هه رچه نده هه ولێش ده دات به ئاشکرا ده ریاننه بریت.

دلنیا یی و خه یالی ئاسووده و ده وله مهندی و سۆزدارییش له گرنگترین تایبه ته ندیه کانی ئەم جۆره که سیتییه ن.

هه‌شتمه: كه‌سیتی (سه‌ركرده)

ئاره‌زوی سه‌پاندنی بیروبوچوون و كه‌سیتی خۆی ده‌كات و، پارێزگاری له كه‌سانی ده‌وری ده‌كات و، بایه‌خیان پێده‌دات، ئاماده‌یه له پێناویاندا بكۆشیت، به‌لام له‌م باره‌یه‌وه هه‌ندێك جار زیاده‌په‌وی ده‌كات، پێزی نه‌و كه‌سه ده‌گریت كه به‌ پوویدا ده‌وه‌ستێته‌وه و، بویرانه بیروپای جیاوازی خۆی له‌به‌رامبه‌ریدا ده‌رده‌بریت. به‌ پاشكاویی و دامه‌زواویییه‌وه مامه‌له له‌گه‌ڵ خه‌لكیدا ده‌كات و، خۆپاریزه و، متمانهی به‌ خۆی هه‌یه.

له‌بارێكدا گه‌ر نه‌م جووره كه‌سیتییه خودی خۆی نه‌ناسیت خالی لاوازی بریتیه له: خۆبه‌گه‌وره‌زانین و لوتبه‌زی.

به‌لام له‌بارێكدا گه‌ر خۆی بناسیت خالی به‌هێزی بریتیه له: دل‌ پاك و بێگه‌ردیی تا ناستی ساویلکه‌بوون.

بەردەوام كار كىردن و تىككوشان دروشمى ژيانىەتى، تا ماندوونە ناسانە و كۆلنە دەرانە بگاتە پلە بالاكان، تواناي ئاوە ژوو كىردنە وە و گۆپىنى شىۋانى ژيانى خۆى ھەيە، سەرپەرشتى كىردن و بەرپۆە بىردىنى كۆپ و كۆبۇونە وەكان سىفەتتىكى خۆپسكىيەتى. ھەندىك جار ئارەزىۋى خۆشگوزەرانىي بەرە و ئەنجامدانى پەرەتارى مىندالانە پەلگىشى دەكات، ئەمەش مايەى كەيفخۆشىي ئەو كەسەيە كە ھورپىيەتى دەكات، چاۋەپوانىي نۆزى لە ھاۋبەشى ژيانى ھەيە، لە ھەمان كاتدا سۆز و خۆشەويستى و ئەوينى خۆى پىشكە شەدەكات.

وا ھەست دەكات لە خالى لوتكەدايە و، تواناي بىنىنى ھەموو شتىكى ھەيە و، جەلەوى بەسەر ھەموو ئەوانەدا دەشكىت كە لەدەورىدان و، دەتوانىت لە ھەستەكانيان تىبگات.

داھىنانخوازە و، بايەخ بە كەسانى دىكە دەدات، گوڭگىرىكى باش و بەھۆشە بۆ كەسانى دىكە.

خۆى نۆز لە ھەست و سۆز و پۆمانسىيەت بەدووردەگرىت، بەردەوام ھەللەدەدات خۆى لە پەيوەندىيە سۆزدارىيەكانە وە نەگلىتتەت و، ژيانىكى سەرپەخۆيانەى ھەيىت.

نۆپەم: كەسپتى (چاگاساز)

تېرپوانىنى دوو فاقانى ھەيە، چونكە ھەندى جار بىرپاكانى خەلگى بە بىرپاى خۆى دەزانىت، لەبەرئەو بە ئاسانى بە بىرپاكانىيان قايل دەبىت و، لە ژيانىدا بەرجەستەى دەكات. كەسپكى بى زيان و خۇپارىزە تا ئاستى سستى و خاوو خلىچكى، ناتوانىت بپار لەسەر پاشەپۇزى خۆى بدات، ئەمەش وادەكات ببىتە نىچىرى ئەو كەسانەى ئارەزووى خۆسەپاندن و ژالبوون دەكەن، كەسپتىيەكى دلباك و كۆمەلایەتییە و، ئارەزووى ھاوكارىكردى كەسانى دىكە و، سازاندنى كەشپكى دۆستانە دەكات.

لەبارىكدا گەر ئەم جۆرە كەسپتىيە خودى خۆى نەناسىت خالى لاوازی برىتییە لە: تەمبەلى

بەلام لەبارىكدا گەر خۆى بناسىت خالى بەھىزى برىتییە لە: جموجۆل و كاروچالاكى.

ھەلسوكەوتەكانى دەرەنجامى ھەستە ھەلچووەكانىيەتى، ئەوەش وا دەكات خەلگى گەمە بە ھەستەكانى بكەن، پىوىستى بە بوونى كەسپكى متمانەپىكراو لەژيانىدا بۆئەو بىتوانىت كار پاپەپىندىت، مامەلەكردى لەگەلى ئاسانە، خۆشپەفتارە و پەيوەندىەكانى لەگەل خەلىدا دۆستانەيە، دەزانىت چۆن خەلگى بە بىرپوچوونەكانى خۆى

قایل ده کات، هسته کانی بیتگه رد و خوشه ویستیئامیزن، ده توانیئت به جوریک هه لسوکه وت و پرفتاره کانی به پیتی هسته کانی خوی یا که سانی دیکه بگورپیت، که گونجاو بیئت له گه ل نه و خواستانه ی له وانی چاوه پئی ده کات، ئه مهش مایه ی لی تینه گه یشتنیه تی له لایه ن خه لکیه وه.

خولیاکانی و نه و بوارانه ی بایه خیان پیده دات:

بایه خ به هه موو نه و بابه تانه ده دات که په یوه ندیان به زانستی پلاندانان و به پتیه بردنه وه هه یه، چالاکه، گورجوگۆله و هه میسه له بزاوندایه، دلپاکه و، به زمانی شیرین بیرۆکه یه کت تیده گه یه نیئت، له کاتی مامه له کردن له گه لیدا شتوانی مامه له کردنه کت زۆر گرنگه بۆ سه رکه وتنی په یوه ندیه که تان.

ته نها باوه پ به وه دینییت که خوی نه زموونی کردووه و تاقیکردووه ته وه، به پوو خساره کان و پوو کهش فریوده خوات، خوشه ویسته لای خه لکی، له به رته وه خواستی به ستنی په یوه ندی سۆزداری ئا پاسته ده کرپیت، به هوی دلپاکییه وه دوو چاری چه ندین گرفت دیت، بۆیه به رده وام پیویستی به وریایی و خۆپاراستنه ..

خوینهری به رپژ، بۆ زیاتر ئاشنا بوون به هه ر نو جوره که ی که سیئی، نه وای پیمان باشه کتیبی (الشخصیات المتعددة) و کتیبی (الطاقات الخمسة و تحولاتها) بخوینیه ته وه.

چوار جوړه که ی هاورې

له دیدی (نه بقرات) دوه

4

پیکهینه ره کانی ماده له گهردوندا به لایه نی که مه وه چوار جوړن، که بریتین له (خاک و ناگر و ناو و ههوا)، به و پیه ی که نه مانه په گهزه کانی ماده ن و، جهسته ی نیمه ش پیکدینن، که واته نیمه ش به سیف و تایبه تمه ندی نه و چوار پیکهینه ره ده ناسرینه وه، خو نه گه ر تایبه تمه ندی به کیک له م چوار پیکهینه ره دیاریکراوه له وانی دیکه زیاتر له که سیتیماندا په نگ بداته وه، نه و که سیتییه که مان به ناوی نه و په گهزه وه ناوده بریت، وه که سیتی خاکی و، که سیتی ناگری و، که سیتی هه وایی و، که سیتی ناوی.

هاورپی ناگرین:

له چاوتروکانیکدا بیروبوچوونه کان لای که لاله دهن و، به وزه که یان چالاکي ده کن و، هانی دده ن بو به خشین و له خو بووردویی، به لام له هه مان کاتدا په نگ به کاریگری گوزمی نه م وزه یه هه موو شتیک رامالیت که بیته پی. خوازیاره هه موو شتیک بی و هستان و دواکوتن به ده سته بیت، به هره ی نو بیوونه وه و خو بوژاندنه وه له ناخیدا کارایه؛ چونکه هه میسه له ناماده باشیدا یه

بۇئەۋەى سەرلەنۇيى لە خالىى سفرەۋە دەستبەكارىيىت بەرەۋ لوتكە،
ئەم كەسىتتىيە نمونەى پرىشكى داهىنان و، فىربوون و،
چىژۋەرگرتنە .

هاورپى ئاۋى؛

كەسىكى ئالۋز و ئاپوون و بە پازونىازە، زۆر ھەست ناسكە،
ھەستى ناۋەكى بەھىزە و زوۋ لە ناخى كەسەكانى دىكە تىدەگات،
تاۋىك ئارەزوۋ دەكات پارىزگارى لىبكرىت و، تاۋىكىش ئارەزوۋدەكات
خۋى پارىزگارى لە كەسانى دىكە بكات، ئەم كەسىتتىيە نمونەى
پاگۇپكى و، گۇرپانكارىيە و، ئارەزوۋى پۇچوون دەكات لە بابەتە
پۇحاننىيەكاندا.

هاورپى ھەۋايى؛

چىژ لە فىربوونى زانست و زانىارى و گەياندىنى بە كەسانى دىكە
دەبىنىت، خولىاي فىربوون دەكات و، لەدژى مەملانى و
ناگۇكىيەكانە، بەردەۋام لەتوانايداىە كارەكانى خۋى بەجۇرىك
پىكبخت، كە بە مەبەست و ئامانجەكانى خۋى بگەيەنن، تواناى
برىاردان و كرانەۋەى ھەيە بەپوۋى جىيھاندا.

هاورپى خاكى؛

خاۋەنى بىرۋەشكى سامالە، بوارنادات خەياللات و ئەندىشە
كەمەندكىشى بكن، شورا و بەربەستى بەرز لەدەۋرى ناخى خۋى

بنياتده نيٽ، به لام تاراده يه ك كۆمه لايه تيبه له ئاست گف توگۆ و چاوپيگه وتنه ئامانجدار و بنياتنه ره كاندا، به پيى توانا ئهركى كۆمه لايه تى خۆى به جيدينىٽ و، نمونه ى تىگۆشانى به رده وام و، كۆشكرده به ره و نمونه يى بوون و كه مال.

چه ند جوړيكي ديكه ى هاوړى

هاوړى هوښمەند (عهقلانى):

سيفه ته گانى:

ئەم كەسيتيه بايه خ به بابە ته گانى
بیرمه ندى و، لۆژيك و، ژماره كان و،
ژميريارى و، هموو نه و شتانه ددهات كه
په يوه نديان به گهردوون و، گه له نه ستيره
و، خولگه ى نه ستيره و هه ساره كان و،
سيستمه كان و، زانيارى گشتى و،

پوشن بىرى و، زانست و، كتيب و، پيشبركى زانستيه كانه وه هه يه،
ژيانى ئەم كەسه به شيوه يه كى توندوتول به بواره زانستيه كانه وه
گريندراوه.

چۇن دەيناسىتەۋە:

خىرايە لە قسە كردندا، ئارەزۋى بىستىنى وتەي بەنرخ دەكات،
بايەخ بە نويتىن داهىنراۋەكان دەدات.

بۇ بەستىنى پەيوەندى لەگەلدا:

سەرنج بدە: كاتىك دەلەيت "من ھەر بەم شىۋەيە
بىردەكەمەۋە"، پەنجەي دەخاتە سەر سەرى.

پرووكارى كەسىتتى:

پىۋىستە لەپىگەي گەتوگۇز و قايلکردنەۋە بىرۈكەيەكى
بۇبخەيتەپوۋ تا لەيت تىبگات و، بتوانىت پەفتارەكانى بگۇپىت، بەلام
ئەم كارە زۇر بە وريايىيەۋە ئەنجام بدە، نەبا ھەستى بىرىندار بگەيت،
چونكە كەسىكى زۇر ھەستيارە.

زۆرىنەي كات كەسىكى گۇشەگىرە و، تەنھا لەگەل كەسانى
بىرمەنددا دەگونجەيت.

ھاۋرپى بەسۆز:

سىفەتەكانى:

ئەم كەسىتتىيە بە ھەستناسكىي دەناسرىتەۋە و، بايەخ بە
پەيوەندىيەكانى ھاۋرپىيەتى و، كۇبوۋنەۋە خولى و بەردەۋامەكانيان
دەدات.

چۆن دەپناسیتەو:

قەسەگانی سادە و ئاسایین و، شیوازی قەسەکردنی کەمێک خاوە.

ئەو بوارانەى بايەخیان پێدەدات:

شیعر، ئەدەب، پێداویستییه

دەروونیەکان.

بۆ بەستنی پەیموندی لەگەڵیدا:

سەرنج بدە: کاتێک قەسە دەکات

دەستی دەخاتە سەر دڵی، یان ئاماژە بۆ

دڵی یان بۆ خۆی دەکات.

پرووکاری گەسییتی:

پێویستە لە پێگەی دڵەو مامەڵەى لەگەڵدا بکەیت،

خۆشەویستی بۆ کەسێک یان شتێک، یان بابەتێک بپێکەندەو و

پەفتارەکانی دەگۆڕیت.

ئارەزوو دەکات خزمەت پێشکەشی کەسانی دیکە بکات و،

دەستپێشخەر، لە هەموو کەس زیاتر پێزی پەيوەندییه

کۆمەڵایەتییهکان دەگۆڕیت.

هاورپی ئارەزووباز:

سیفەتەکانی:

هەمیشە لە خەیاڵی دابینکردنی پێداویستە ماددی و دنیاپەکانی و، بەرزەوهندییە جەستەییەکانیدا، ئەمەش بەپەڕەوکردنی بنەمای بەرزەوهندی و قازانج، واتە چێژبینین و دوورخستەوێ ئازار.

چۆن دەیناسیتەو:

زۆر خاوە لە جموجۆڵەکانیدا.

ئەو بوارانەی بایەخیان پێدەدات:

بایەخ بە مادە و پارە و سامان

دەدات بۆ دەستەبەرکردنی پێداویستییە

جەستەییەکانی، بە بیرکردنەو لە

وەرز و پارە و کارەکانییەو سەرقال

دەبێت.

بۆ بەستنی پەيوەندى لەگەڵیدا:

سەرئەنجام بەدە: کاتیگ قسە دەکات، جۆلەکانی بە ئاراستەى جەستە

و پوو لە زەوین.

کۆبوونەو و بۆنە و یادە خوێشەکان خوێشەکانی دەکەن، بەلام

بەرزەوهندییەکانی زۆر دەکات بەسەر پەيوەندییە کۆمەلایەتییەکانیدا.

پووکاری که سیتی:

له پێگه ی لایه نه مادی و بهرجه ستهیه کانه وه په فتاری له گه لدا
بکه و، پیتی بلی: من به رژه وهندی تۆم دهویت، ده مه ویت سوو دمه ند
بیت...

هاورپی دیدهی:

سیفه ته گانی:

زوو بریار ده دات، دیدیکی ستراتیجی هیه، له توانایدا یه له کاتی
کێشه و گرفتدا وهك به پێوه بهر کار بکات، ئاستیکی بهرچاوی
کارلیککردنی هیه له گه ل گۆرپانکارییه کاندای، ده توانیت دهره نجام و
داها تووی کاره کان بپنیته پیش چاوی، له تاقیکردنه وهی زاره کیدا
به شیوه یه کی باش په فتار ده کات، له گه ل تاقیکردنه وه له ناکاوه کاندای
به باشیی په فتار ده کات. له توانایدا یه به ویناکردن ئه و لایه نانه ی
کارێک ببینیت که که سانی دیکه ناتوانن ببینن، به شیوه و پووکاری
که سه کان فریوده خوات و له خشته ده بریت، ده ترسیت شکست ببینیت
و به چۆکدا بیت، به هۆی زۆر هه سترکردن به ترسه وه بهرده وام له
ده پاوکی و گرفتداریدا یه، په له کاره له وه لامدان وهی خه لکیدا، ئه و
یاربانه ی لا په سه نده که په نگاوپه نگ و گالته ئامیژن، په نگه به
وشه یه ک زیاتریان که متر له ئاستی گونجاو گوزارشت له ناخی بکات،

ئارەزووی زالبوون و خوۆسەپاندن دەکات،
چونکە پێیوایە دەتوانیشت شتەکان لە
هەموو ئاراستەکانی لیپوانینەوە ببینیشت.
هەلەشەیه لە پێیارداندا لەکاتیگدا
پێیاردەکە پێیوستی بە بیرکردنەوێ
لەسەرخۆش بێت، ئەگەر پەرداخێک
لەسەر قەرەاغی دیواریک ببینیشت ئارام
ناگریشت و، وا خەیاڵ دەکات
کە وتووەتە خوارەوێ.

چۆن دەیناسیتەوێ:

لێهاتووێ لە هەر شتێکدا کە پێیوستی بە بینین بێت،
داهێنانخوێزە و، ئەو لایانەنە دەبینیشت کە کەسانی تر نابینن،
دەتوانیشت پیشبینی و وینای دەرەنجامەکانی کاریک بکات،
چارەسەری خێرا و جێگەرەوێ جوړاوچوێ لا گەڵاڵە دەبێت.

- لە رێگەیی وشەکانیەوێ:

ئەمانە ئەو وشانەن کە زۆر بە کاریان دەهێنیشت: "دەبینم،
دیمەن، پرشنگ، سێپێدەیی بەیان، سێبەر، بریقەدانەوێ، پاک و
بێگەردی، جلۆبەرگی بریقەدار، وای دەبینم، بۆچوون، تیپوانین بۆ
ئایندە، وێنەیهکی ناروون و شیوێنراو، نیگای توندوتیژ، فرە میزاج".

- له ږيگه‌ی خه‌تی نووسینییه‌وه:

به زوری پیتی (س) وهك تیریك بۆ خواره‌وه ده‌نووسیت.

- له‌گه‌لیدا بدوئ:

شیوازی قسه‌کردنی خیرایه، نه‌و وشه‌و ده‌سته‌واژه و پرستانه
به‌کاریدینیت که په‌یوه‌ندیان به‌بینین وینه و هاوشیوه‌کانییه‌وه
هه‌یه. ناوازی ده‌نگی به‌رزه و په‌شوکانی پیوه‌دیاره، وهك نه‌وه وایه
که ناوازی پیته‌کان له‌لوتیه‌وه ده‌ربچیت، پتویسته بابه‌ته‌کی
به‌شیوه‌یه‌کی گشتی بۆ شیبکرتیه‌وه، پیش نه‌وه‌ی بچیته نیو
ورده‌کارییه‌کانه‌وه.

بۆ پیکهاتن له‌گه‌لیدا:

پیی ده‌لیم: من نیسته ئیتر تیروانینه‌که‌ت به‌ناشکرا و به‌پوونی
ده‌بینم.

بۆ به‌ستنی په‌یوه‌ندی له‌گه‌لیدا:

سه‌رنج بده: به‌جوله‌ی خیرا و به‌شیوه‌یه‌کی هه‌رپه‌مه‌کی به
ده‌سته‌کانی ناماژه بۆ شته‌کان ده‌کات. له‌کاتی قسه‌کردندا پشت به
جوله‌کانی جه‌سته‌ی ده‌به‌ستیت.

رووکاری که سیتی:

پشوو در یژنیه، هر پژه و جوریکه، به خیرای بیروپاکانی
ده گوریت.. به لام ده کریت له گرفت و تنگه ژه کاندای بکریته
به پژه بهر.

هاورپی بیسته کی:

سیفه ته گانی:

پی باشه کاغه زوقه له م
به کاربیت له پیکه ستنی
بیروپوچونه کاندای.

خوی له گله و کارانه
ده گونجیت که ده یه ویت
نه نجامیان بدات. نه و قسانه ی که
ده بیستیت ئاراسته ی ژیری
ده کات، تا بتوانیت له و ته کان

تیبگات و، شیکاریان بکات. له سهر بنه مای لیکولینه وه ی پیشوه خت
برپارده دات، بویه پاش نه مه په شیمان نییه له وه ی که نه نجامی داوه.
وشه په یوه ندیداره کان به پیکه ستن و پیکوپیک کردن و بابه ته
ژیریاریه کانه وه بالیان به سهر شیوازی قسه کردنیدا کیشاوه.

بەردەوام ھەولەندەدات پابەندبیت بە وادە و بەروار و کاتی
دیاریکراوی کارەکانی ژیاڤی. ھانی خەلگیش دەدات بۆ پەیرەوکردنی
ئەم میکانیزمە.

تونای گۆپینی کارە نووسراو و تۆمارکراوەکانی ھەیە بۆ
واقیعیکی بەرجەستەکراو، دانا و ھۆشمەند و پێکخار و بیرمەندە، بۆیە
شیاوہ بۆ کاری پێکخستنی شتومەک و بیروکەکان. لەتوانایدا یە ئەو
دیمەنە بکاتە واقیعیکی بەرجەستەکراو کە لە خەیاڵیدا گەلەدەبن.
بە وتەی شیرین و مەرای ئامیز لەخۆبایی دەبیت.

ھەرچەندە کەسیکی خاوەن لۆژیکە بەلام زۆر واقیعی نییە،
چونکە بەھۆی زۆری پێکخستن و ئەندازەگیرییەو دەبیت کەسیکی
بیروکەداپیژ و تیۆری.

توانای پوانینی دوور مەودای نییە بۆ داھاتوو. ئەو یاریانەی لا
پەسەندە کە دەنگیان لێوەدیت. ھەلۆیست و کارەکانی فەلسەفی و
لۆژیکی و نابەرجەستەن. ئارەزووی ژیریژی و گفتوگۆ و مشتومڕ
دەکات. لە کات و بارودودۆخە سەخت و لەناکاوەکاندا توانای
بپاردانی نییە. تاقیکردنەو زارەکییەکان مایەیی گرفتن بۆی.
ناتوانیت لە دۆخی گرفتن و کێشە ئامیزدا پەفتار بکات.

چۆن دەیناسیتەو:ه

بیرۆبۆچوونەکانی پێکخراو و لۆژیکین، بایەخ بە کات دەدات،
قەسە کە رێکی لێهاتووه، چونکە جۆلەى دەستەکانى هەماهەنگە لەگەڵ
جۆلەکانى جەستەیدا.

- لە پێگەى وشەکانیەو:ه

بە گشتى لە کاتى ئاخواوتندا ئەم وشانە بە کار دەهێنێت: (دەنگ،
ئاواز، نەرمى و زېرى دەنگ، بێدەنگى، مشتومر، زۆربلێنى، گفتوگۆ،
بەبایەخەوێ گۆیدەگری، هێز و کاریگەری وشە، زەنگەکانى
مەترسى، قەسەى خەلکى، دەنگى کى پوون، دەستەواژەکانى
خۆشەویستى و ستایش، زۆر قەسەکردن).

- لە پێگەى خەتى نووسینیەو:ه

زۆربەى جار پیتی (س) بە سێ چۆکڵە دەنووسێت.

- لەگەڵیدا بدوئ:

بە دەنگى کى پوون قەسە دەکات، بە شێوەیە کى جوان و
هاوسەنگ بەرز و نزمى لە ئاوازی دەنگیدا دەکات.
کە سێتێ بیستە کى هەیهەزى لە دەنگى زۆر بەرز و توندە،
کە سێتێ بیستە کى هێوریش هەیهەزى لە دەنگى نزمە.

بۇ پىكھاتن لەگە ئىدا:

پىيى بلى: من ھەستەگەم دەتوانم ئارازى دلفرىنى قسەكالت
بىيستم.

بۇ بەستنى پەيۈمىدى لەگە ئىدا:

سەرنج بدە: بە چەند ھەنگاۋىكى ھاۋسەنگ جولە دەكات،
دەستەكانى بە ئاراستەى گۆپىەكانى و دەمى يان نزيك لە سينەى
دەجولتئىت.

ھاۋشۈمبۈون:

قسەكەرىكى لىھاتوۋە، دەتوانىت بەھۋى نەستى زىندۈويەۋە
(اللاشعور) لە جولەى لىۋى كەسى بەرامبەرەۋە وشەكان بخۈينىتەۋە
و تىبگات. لە ھەر كارىكدا كە پىۋىستى بە لۆزىك و زنجىرەبەندىى و
پلاندانان ھەبىت كارامە و لىھاتوۋە.

ھاۋرپى چالاك و بەھەست:

سيفەتەكانى:

ئارەزۈوناكات لە كۆبۈونەۋەكاندا ئامادەبىت، كار و بەرھەم
دەخۈاۋىت نەك وتە و تىۋرى نووسراۋى سەركاغەن، تواناى
جى بەجى كەردنى كارى ھەيە، شىۋازى ژيانى كەردارىيە، كارلىك لەگەل
پووداۋەكاندا دەكات و چەقبەستۈۋ نىيە، پلان و بىرۈكەكان دەگۆرپىت

بۇ واقعىيىكى كىردارى و بەرجەستەكراو، دووره له خەون و خەيال و قسەى پەنگاوپەنگ و فەلسەفەبازى، دەكرىت لەھەمان كاتدا چەند سىروشتىكى ئى بەدى بكرىت وەك: (دلپەقى و نەرمونىانى - خۆشەويستى و كىنە).

خاوه له بىيارداندا، بەلام ئەگەر بە بابەتيك كاريگەرييت ئەوا زوو بىياري لەبارەوه دەدات، پشت بە لۆژيك نابەستىت، چونكە لەسەر بنەماى ھەستەكانى ھەنگاودەنييت، تىپروانىنى كورت مەودايە و، بۇ گەشتن بە ئامانجە نزيكەكان تىدەكۆشيت، ھىچ گرفتىكى نىيە گەر ھەموو پۆژىكىش خۆى بە بەربەست و دىواريكدا بكىشيت.

چۆن دەيناسىتەوه:

وردەكارە، وەفادارە، جىيى
متمانەيە، تواناي بەرگەگرتنى
سەختى ھەيە، زۆر خۆشەويستى
خۆى بۆ كەسانى دەوربەرى
دەردەبريت.

- لەرپگەى وشەكانىيەوه:

بەگشتى لەكاتى ئاخوتندا ئەم وشانە بەكاردەھييت: (ھەست، سۆز، دەستى ليدا، جلەوى خۆى دەكات، تورپەيى تاوى سەندووه،

بناغەيەكى تۆكمە، كەرامەتى برىندار دەكەت، سىرۇشتىكى سارد و
گوپپىنەدەر، بەتۇندى دەستى پىۋە گرت، زىر، ناسك، پەق، نەرم).

- لەگە ئىدا بدوئ:

ئاۋازى دەنگى نزمە، ئارەزوۋى ھىمنى دەكەت، بايەخ بە زمانى
سۆزنامىز و دلفېن دەدات.

- لەپىگەي خەتى نووسىنىيەۋە:

زۆرجار پىتى (س) بەپىكى دەنووسىت، بەبى چوكلەكان و، دور
لە شىۋە تىرى، گەر پىتى (سەن) ەكەي زۆر درىزكردەۋە ئەۋا زىاد لە
پىۋىست ھەستىارە.

بۇ پىكھاتن لەگە ئىدا:

پىتى بلى: بەراستى كاريگەرەيت لەسەر زىانم ھەبوۋە و، پەپرەۋى
قسەكانتم كردوۋە.

بۇ بەستنى پەپوۋەندى لەگە ئىدا:

سەرنج بدە: بە كەمجولەيى دەناسرىتەۋە، بەگشتى زۆربەي كات
دەستىكى دەخاتە گىرفانىيەۋە و، دەستەكەي تىرى دەجولپىت.

هاوشپوهبوون:

به شپوازیکي هیمن و له سه رخو ده دویټ، وشه کانی له ناخپه وه
مه لده قولین، وته که لیکي میهره بانانه و که رموگوپن و، پاستگویی و
مه سته رزیان تیدا مه سته پیده کریت، که یادی پابدوو ده کات، یا
باسی لیوه ده کات له خه یالدا نوم ده بیت.
بق پاپه پاندنی کار شیاوه و، نه خشه و پلانه تیورییه کان
ده گوریت بق واقعیکي زیندوو.

هاورپی که لهره ق

(ته نها گوپراه لپی هه سته ناوه کی خوی ده کات):

سیفه ته کانی:

هه میسه ناره زوده کات پیداو یستییه تایبه ته کانی خوی
ده سته به ربکات، چونکه زور به ده گمن ده یبینین لا به لای هاورپییه کیدا
بکاته وه و هه والی بپرسیټ، له به ره وه هه ندیکجار خه لکی وه ک
که سیکی خو یست و گوشه گیر لییده پروان.
زورتر پابه ندی جیهانی ناوه کیی خویه تی، له به ره وه زورجار
هاورپیکانی پی ده لټن که سیکی له خوباییه.

جۆرى پەيوەندىيەكانى لەگەڵ كەسانى تردا لەسەر بنەماى
 ھەستەكانى ھەلەسەنگىتت نەك لەسەر بنەماى ئەنجامى
 كارەكەكان.

ھەندىك جار لە پوانگەى بەرژەوەندىيە
 كەسىيەكانىيەو ھە دنیا دەپوانتت، بەلام بى
 ئەو ھى بکەوتتە داوى خۆپەرستىيەو.

- چۆن دەيناسىتەو:

سەرى بەھەماھەنگىي لەگەڵ دەرپەرين و
 گوزارشتەكانى پووختسارىدا ناجولتتت.
 سەرنج و بايەخ بە ناوەرۆك دەدات نەك
 ئاماژە زارەكىيەكان.

ئەگەر لەناكاو قەلەمەكەت لە دەست كەوتە خوارەو ھە بۆت
 ھەلئەگرتتەو، ئەگەر ھەستى كرد پتويستت بەشتىك ھەيە پاستەوخۆ
 دەسپيشخەرى ناكات تا يارمەتتت بدات.

چۆن مامەلەى لەگەلئە دەكەيت:

بە ئاماژەبۆكردن يا گالئەپيكردن كاردانەو ھى نابيئت، بەلكو
 پتويستە شتوانى پاستەوخۆ و راشكاوانە لەگەلئە پەيرەوبكەيت.

گەر ویستت له گه لیدا بدوئیت، ئهوا بهم دهسته واژهیه دهست
پێبکه: تو پیت چۆنه...؟

هاورپیهك كه كهسانی دهووروبهري دهکاته تهومری ژيانى:

سیفه تهکانی:

سه رنجی ئه و کارتی که رانه ده دات که کار له خه لکی ده که ن. له
ژيانیدا به پله ی یه که م بایه خ به کهسانی دهووری ده دات و، هه ر ئه وان
تهوهری بایه خپیدانین، ته نانه ت به ها بالا کانش هه ر په یوه ستن به
خه لکیه وه لای.

جۆری په یوه ندییه کانی به خه لکیه وه به پیتی کار دانه وه کانیان
هه لده سه نگینیت، ئاره زووی تیگه شتن و پوونکردنه وه ی چه مکه کانی
کهسانی دیکه ده کات.

چۆن دهیناسیته وه:

نۆر به خیرایی به ئاراسته ی ئه و شته دا ئاو پرده داته وه که له
دهستی که سیك ده که ویتته خواره وه، پێژه یه کی نۆر ئامازه ی
جهسته یی و ده رپرینی پووخساریی هه یه.

تېيىنى:

دەگونجىت كەسىك ھەيىت كە وزە و تواناى تايىەتى ناوەكى
ھەيىت و، كەسانى دىكە بىكاتە تەوەرى ژيانى خۇى.

بۇ بەستنى پەيوەندى لەگەلىدا:

تو دەستپىشخەربە بۇ گفتوگۇكردن لەگەلىدا.

ھاوړپى خۇنزىككەرەوہ لە ئامانجەگان:

سىفەتەگانى:

ئامانجەگانى پوونن و، ھەمىشە لەپىش چاوى خۇى پىزيان
دەكات و، وەبىرخۇييان دىتتەوہ،
بۇئەوہى وزە و تواناى پىبەخشن
بۇ ھىنانەدىيان.

لە پىگەى پىكخستنى
كارەگانى بەپىى پلەبەندى و گرنىگ
و گرنىگر ھەنگاودەنىت. نۆد
خۇپارىزى ناكات و، دەرەنجامى
خراب لە خەياللىدا وىناناكات:
(دەلىت: بېۆ و گوئى مەدەرى).

زۆرچار ھەلەكەتلىك دىۋىدار ھەكەتتە، سەھارەت بەشتانە
دەدۈت كە ئارەزوۋىيەن ھەكەت، نەك ئەوانەي كە ئارەزوۋىيەن ناكەت،
ھەمۇ شەتەكلى نامۇ و جىاۋاز تاقىدەكەتتە، ئەگەرچى زىيانچىسى پى
بەگەنەن.

چۇن دەيناسىتە ھە:

لە زاراۋەدا دەۋلەت مەندە. لە پەيدا كەرنى بىۋىيە و كارپاپە پاندەن و
گرفتە كانىيەن دەدۈت و، قەسە لەبارەي ئەكەس و بارودۇخ و
لەيەنەنە ھەكەت كە پەيۋەندىيەن بە بە پىۋەكەيە ھەيە.
تا پادەيەك سەرى بەرەو پىشە ھە پادەگى، چۈنكە ئامانچەكانى
لەبەردەمىيەنەن. كاتەك بە بىرۋەكەيە قايىل دەبىت بۇلەي پاست و بۇ
سەرە ھە دەپوانىت.

- چۇن مامەلەي لەگەل ھەكەت:

ۋە پەيۋەستەكان و ھاۋەندەكان بەكاربىنە لە ۋىنەي (پىزىشك
ۋەنەخۇش - مىندال و پەروەردە).
زۆر بايەخ بە گرفتە پىشەبىنىكراۋەكان نادات، لەبەرئە ھە زۆر
لەبارەي مەترسىيەكانە ھە بۇي مەدۇ. تا دەتوانىت بايەخ بە خواست
ۋە ۋىست و ئامانچەكانى بە.

هاورپی خۆبه دوورگر (خۆپاريز):

دروشمی له ژياندا بریتیه له: (دهست به کلاوی خۆته وه بگره، تا با نه یبات).

سیفه ته گانی:

تیبینی ئه وشته ده کات که
پیوسته خۆی لآ لابات و،
همیشه خۆی له وشته
ده پاریزیت که ئاره زویان ناکات.
له توانایایه به وریایه وه
پووبه پووی گرفته هه نووکه ییه کان

و ئه و گرفتانه ش بیه وه که ده کزیت له داهاتوودا بینه پزی، ئه م
که سیتیه هه له و پیشهاته ئاگادار که ره وه کان له لایه نه ئه رینی
(ئیجابیه کان) وه زیاتر ده بینیت.

گرفتی هه یه له ریکخستنی کار و فرمانه کانیدا به پزی گرنگی و
پله به ندییان، چونکه یه که مین و گرنگترین شت لای ئه م سه لامه تی و
هه له اتنه له مه ترسییه کان و، مه ترسیدار و مه ترسیدارترین ده بینیت
نه ک گرنک و گرنگترین.

دیاریکردنی نامانج به کاریکی دژوار ده زانیت. قسه له باره ی نه و
شتانه وه ده کات که ئاره زوویان ناکات، نه ک نه وانه ی که ئاره زوویان
ده کات.

سه باره ت به و حاله تانه قسه ده کات که پتویسته خویان ئی
بپاریژیت و، نه و که سانه ی که پتویسته خویان ئی لابات.
هه ولئ پیداکردنی نه زمون نادات (ده لئیت: ئاگاداریه و
په له مه که).

چۆن دهیناسیته وه:

قسه کردن له باره ی نه و که س و بارودوخ و لایه نانه ی په یوه ندییان
به به پرژژه که یه وه هه یه. تا پاده یه ک سه ری به ره و پشته وه
پاده گری.

چۆن مامه لیه له گه ل ده که یت:

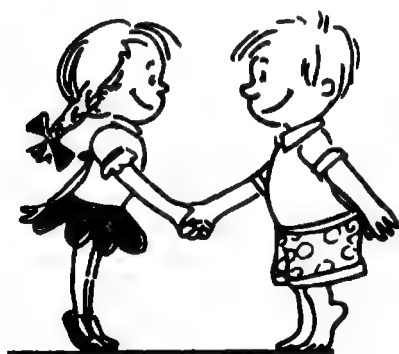
به دووی نه و شتانه دا بگه پئ که پتویسته لئی دووربکه ویته وه و،
لئی دوپاتبکه وه که توانای یارمه تیدانیت هه یه، گرفته کانی بۆ
شیبکه وه و، چاره سه ری گونجاویشیان بۆ په یدا بکه و پیشکه شی
بکه.

یارمه تی بده له شاره زابوون له کاریکدا (واته به و کاره
ده ستپێبکه له گه لیدا که ئاره زووی ناکات، پاشان له کۆتاییدا

يارمه تىي بده له شاره زابوون له و كارهدا كه خوازياره فيرى بيت).
 بوى پوون بكه وه كه چۆن پلانه كه تۆ ژيانى بۆ ئاسانتر دهكات.

هاورپى خۆلىكچوئنه:

توانايه كى زۆر بهرچاوى ههيه له خۆگونجاندندا، بهلام كيشهكه
 له سنوورداربوونى توانايداىه بۆ كۆكردنه وهى زانيارى، ههروهها له
 سروشتى گشتاندنى تىپروانىنيك يا ديدىكى ديارىكراو بهسهره موو
 كهس و بابتهيكدا. زياتر ئاره زووى پوانين له شتىكى بهرجهسته
 دهكات، نهك خه يالىي و مهعنهوى.

ههولدهات خالى هاوبهش
 له نىوان ئه وهى دهبيستيت و
 ئه وهى دهيزانيت بدۆزته وه..
 لاي ئاساييه هه موو پۆژيك
 هه مان ژمه خۆراك بخوات و
 هه مان جلوه برگ بپۆشيت.

چۆن دهيناسيته وه:

له و شانهى لهكاتى ئاخوتندا بهكاريان ده مينيت: (وهك،
 هه مان، له و دهچيت، بهگشتى، دهپياريزيت، ده مينيت وه، تۆ له
 فلانه كهس دهچيت، ئه م وانهيه وهك..، ئه م قسانه وهك..). له

ئەنجامدا ئەم لىكچوۋاندانەش دەبنە مايەى داخراۋى و گۆشەگىرىى
 و، زووپىاردان لەسەر ھەموو بابەت و كەسىك، لە پاستىدا ئەم جۆرە
 كەسىتتىيە لە ۋلاتانى پۆژھەلاتى ناوھپاستدا نمونەى زۆرە.

چۆن پىكبييت لە گەلدا:

دۆزىنە ۋەى خالى ھاۋبەش و سەرنجدان لە بابەت و كەسى
 لىكچوۋ، پەچاۋكردنى چەقبەستوۋىى و جىگىرىى و، خۇپارىزىى و،
 گۆرانكارى نەكردن.

ھاۋرپى خۇجياكەرەۋە:

سىفھەتەكانى:

تواناى خۇگونجاندىنى نىيە، كەسانى
 دەۋرۋبەر لەخۇى جياۋازدەبىنىت، بۆيە
 ناتوانىت بە ئاسانى لەگەلئاندا پىكبييت.

زۈۋ لە شتەكان بىزار دەبىت، لە
 پەيۋەندىيەكانىدا زۆر تىكەلى كەسانى دىكە

نابىت و، كەسىكى گۆشەگىرە. كەسانى دەۋرىشى نازانن چۆن
 مامەلەى لەگەلدا بكن، يا بەئەستەم دەتوانن لەگەلدا پىكبيين.

چۆن دەیناسیتەو:

لەو زاراوانەى لە کاتى ئاخارتندا بەکاریان دەهینیت: (نوئ)،
جیاوازی، هەلگەپانەو، دانسقه و دەگمەن، شۆرش، دەگۆپیت،
هەست بە گۆرپانکاری دەکەم، من مرقۆنکی نوێخوایم).

چۆن لەگەڵیدا پیکبیت:

بایەخدان بە داهینان و نوێخوازی و، دیتنەوێ چارەسەری
نوئ. بەکارهینانی زاراوێ وەك: شتە جیاوازهكان، شتی جیاواز
هەیه.

هاورپی تیکرپابین:

سیفەتەکانی:

دەتوانیت بیرۆکەى سەرەکی و گشتی
وانەیهك یا بابەتێك وینابکات. بە بیرۆکە و
چەمکە گشتییەکانی وانە یا بابەتەکان
بروادینیت و قایل دەبیت.

گەر وانەیهك بخوینیت، ئەوا پێویستە لە
سەرپای وانەكە تیبگات، تا پێگەى خۆى یا
هەلۆیستی خۆى لەبارەیهوێ دیاریبکات.

بايه خ به پووكار و نامانجى سه ره كى ئاراسته ي وانه كه ده دات،
 بيته وه ي له ورده كارى و نمونه كاندا قالبيته وه . شيوازي بيركرده وه
 و كاركردى ههنگاو به ههنگاو لا دژواره . به باسكردى دريژداد
 بيژارده بيت.

له دانيشتن له سه ر دواكورسى پۆلدا چيژده بينيت، باشتري كه سه
 بۆ پلاندانان.

چۆن ده پناسيته وه؛

له و زاروانه ي كه له كاتى ئاخاوتندا زۆر به كارىاندنييت: (پوخته ي
 باسه كه چيه، به كورتى بۆم باسكه، به گشتى، له بنه پرتدا، به كورتى،
 تيگه يشتم، چوارچيوه، بيرۆكه، سه ره دواوه كانم بۆ باسكه).
 زۆر سه رى ده جولينييت، شانەكانى بۆ دواوه پاده گریت، تا
 چوارچيوه ي وینه گه وه و سه ره كيبه كه به ته واويى ببينييت.

هاورپى زۆر ورده كار:

سيفه ته كانى؛

كاره كه ي به ش ده كات بۆ چەند ههنگاوێك. زۆر به سه رنجه وه
 بايه خ به ورده كارپيه كان ده دات.
 پيويستى به تيگه يشتنه له ته واوي ورده كارپيه كانى بابەتيك، تا
 له باره ي وه بپيار بدات.

پهنگه ئامانجی سهره کی له دهستبدات و له یادی بکات، بههوی
سهرقاڵبوونی به ورده کاریه کانیه وه.

پیویسته قسه که ر نمونه ی پوون و ئاشکراو دیاریکراوی بۆ
باسبکات، تا ئه م تئبگات.

ئه که ر قسه ی پی بپریت، ئه و سهر له نوێ بابته که له سهره تاوه
باسده کاته وه.

چۆن دهیناسیته وه:

ئه م وشانه زۆر به کار دینیت: (ورده کاری و ههنگاوه کان،
زاراوه کانی وه سف و وینا کردنی شیوازه کان، پراوپر، پیک وایه،
به وردی، سهره تا، یه که م، دووهم، خشته، پیکوپیک، پیکهاته کان،
به ش، ئاماژه).

جسته ی هه ندیک به ره و پێشه وه چه ماوه ته وه.

چۆن مامه ئه ی له گه ئدا ده که یت:

باسی ته وای و ورده کاریه کانی بابته که ی بۆ بکه،
دووریکه وه ره وه له ئه گه ره کان.

چاوه پوانی ئه وه مه که که چوارچێوه و وینه ی سهره کی بابته تیک
له خه یالیدا وینابکات.

هاورپي ناچار:

دروشمی له ژياندا:

"کاری نه مړو مه خړه سبهی،

له کاتیکدا ده توانیت دواي بخهیت بڼو

دووسبهی"!

سیفه ته گانی:

ته نها له کاتی پيداویستی و

فشارلیکړدن و بهرپرسیارکړدندا

کارده کات.

هرچی ده سټبکه ویت و پووبدات پیی قایل ده بیت، ناره زووی

نه نجامدانی نه و کارانه ده کات که ناشکرا و مسوگه ره و، ده ترسیت له

نه نجامدانی نه و کاره ی پیشتر تاقینه کړدوه ته وه.

ناره زوو ناکات له و بابه تانه وه تیوه بگلپت که پیشتر به باشی

پلانی بڼو دانه پشتون.

پشیوی دهنیت ه وه و به هرهمه کی کارده کات:

ته نها له ژیر فشاردا کارده کات.

پوژیک پیش تاقیکړدنه وه سه عی ده کات و وانه ده خوینیت.

ھەمىشە دەستەواژەى (كام زۆرە دواتر سەعى دەكەم)ى
کردووەتە دروشم.

چۆن دەیناسیتەوہ:

ئەو وشانەى كە لەكاتى ئاڤوتندا زۆر بەكارىان دەھىنیت: (پىى
خۆشە، پىوئىستى پىيەتى، زۆر پىوئىستە، دەبىت وابت، ئەوہ و ئەوہم
بەسەردامات، چونكە ھىچ چارىكى ترم نەبوو، ئەو پۆژە ناچارىووم
ئەوہ و ئەوہ بكەم، ئاخىر ھىچ پىگە چارەيەكى ترم نەبوو!).

چۆن مامەئەى لەگەل دەكەيت:

ھانگاوەكانى كارکردنى بۆ دەستنىشان بكە و، دلتيا بە لە
تىگەيشتنى لىيان، ئەم دەستەواژانە دوپات بكەوہ: (ھەنگاوەكان،
چەسپاوە، پىگەى راست، ئاراستەى دروست، كارى گونجاو).

ھاوړپى لەسەرخۆ و ھۆشمەند:

دروشمى لەزياندا:

"كارى ئەمړۆ مەخەرە سبەى".

سيفەتەكانى:

ھەر كاتىك بوارى ھەلبژاردنى بۆ برەخسیت، ھەولەدات ئەو
كارانە ھەلبژيریت كە خۆى بايەخيان پىدەدات.

دەكۆشیت تا پئی و شیوازی نوئی و جیگره وه بدۆزیته وه بۆ
بره و پیدان و نوێکاری له کاردا. زۆر له باره ی فراوانکردنی بوار و
مه و دای هه ل و دهرغه ته کان ده دۆیت. په یڕه و کردنی ته نها پێگایه کی
دیاریکراوی کارکردنی پئی باش نییه و، پقی له پۆتینه.

هه میشه چاره سه ری جیگره وه ده خاته پوو.
که سیکی پێکخار و خاوه ن نه خشه ی کارکردنه.
له کاتی خۆیدا ئاماده باشیی بۆ ئه رکه کانی ده کات، ته نانه ت
هه ندی جار پێش کاتی دیاریکراویش.

هه میشه ده لێت: "مادام ده توانم، که واته هه ر کار ده که م".
پۆژانه وانه کانی ده خوینیت و، فه رامۆشیان ناکات.

چۆن ده یناسیته وه:

ئه م وشانه زۆر به کار دینیت: (هه لده بژیریت، هیواداره، ده کریت،
ده توانیت، بیگومان ده یکه م، ده گه م به ..، تواناکان، هه لبژاردنه کان،
پلان و پێگه چاره ی جیگره وه، شیوازی نوئی).

چۆن مامه لیه له گه ل ده که یت:

هه موو هه لبژاردنه کانی بۆ پوون بکه وه، دلتیای بکه وه که
به ئه نجامدانی فلانه کار هه لبژاردنه ی زیاتری بۆ ده په خسیت.

سوودىك:

دۆزىنەۋە ۋە پەيدا كىردى ھاورپى باش كارىكى دىلخۆشكەرە،
 بەلام لەۋە خۆشتر ئەۋەيە كە ناخى ھەموو ھاورپىكانىمان تەي
 بگەين و، ۋەك چۆن گەۋھەر و ئەلماس و زىپ لە كانگاي زەۋيدا
 دەدۆزىنەۋە، ھەر ۋە ھاش پەي بە نەيىنىيەكانى كە سىتتايان
 ببەين، ھەركاتىك بەتەۋاۋى لە ناخى ھاورپىكەت تىگەيشىتت،
 ئەۋا تەنھا ئەۋكاتە ھەست دەكەيت پىشكىك لە بەھەشتى سەر
 زەۋىت دەستكەۋتۈۋە، خۋاي گەرە دەفەر مۆيت:

﴿الْأَخِلَاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ﴾
 الزخرف: ۶۷ ۋاتە: (دۆست و برادەران لە ۋەزەدا ھەندىكىيان
 دۆڭمى ھەندىكىيان چۈنكە تىئەگەن كە ئەۋان بوون بە ھۆي
 گومراھ بوونيان، تەنھا دۆست و برادەرانى ۋا نەبى لە دىيادا
 لە خواتىرس بووبن ئەۋانە ھەر لە سەر دۆستايەتتى خۇيان
 ئەمىننەۋە.) بەم شىۋەيە دەتوانىت پايەلەكانى خۆشەۋىستى
 لە نىۋان خۆت و ھاورپىكانتدا بەھىزىكەيت و، دەتوانىت زياتر لە
 ھەلسۆكەۋتەكانى ھەريەكەيان تىگەيت و، گەر ھەركاميان
 پەفتارىكى نامۇيان لىۋەشايەۋە، ئەۋا لىيان ناگىرىت و
 پاساۋيان بۆ دەمىننەۋە، تىدەگەيت كە ھىچ يەككە لە
 ئىمەي مۇۋەبى ھەلە ۋە كەموكورتى نىيە.

له قهفهسى تۆمه تبار كردندا:

ناپاكيى ھاوپڭيان..

گەر پۇڭىك له پۇڭان ھاوپڭيەكت ناپاكيى بەرامبەر كرديت، ئەوا
باشتر وايە بە سىنە فراوانىيە ۋە ھەلۋىست له ئاستيدا بنوڭىت و، ھىچ
پىۋىست ناكات بىيىتە دوزمنى، بەلكو لىيى بىورە و، له بەرامبەردا
پىشودرىڭيە.

تەنانەت گەر تواناي تۆلە سەندە ۋەشت ھەيىت، خۆدە توانىت له
كاردانە ۋەتدا چاپۆشيكار و لىيوردە بىيت، خواي گەرەش ئەم
ۋاتايەي له قورئاندا دووپات كردۆتە ۋە، كاتىك دەفەر مويت: ﴿وَأَنْ
تَغْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى﴾ البقرة: ۲۳۷، ۋاتە: (بىگومان چاپۆشى له لايەن
مىردەكانە ۋە دانى ھەموو مارەبىيەكە بە ژنە تەلاق دراۋەكە نزىكتەرە
له ترس له خوداۋە).

بەلام ئايا دەتە ۋىت ياساي درندەي دارستان له بەرامبەرىدا
پەپرە ۋىكەيت؟! ۋاتە ھەركەسىك زىيانكى پىگە ياندیت، ئەوا تۆش
بە ھەمان شىۋە زىانى پىگە يەنە ۋە.

چيروکيک

پۆژيک دوو هاوپي بۆ گهشت و سهيران چوونه دارستانيکه وه،
له کاتي به پي پويشتنياندا له باره ي هه ندي بابته ي گرنگه وه قسه يان
ده کرد.

له و کاته دا دهنگيکي ترسناکيان گوئ لى بوو که له دوايانه وه
به رزبوويه وه، کاتيک ئاوپيان دايه وه، بينيان ورچيکي گه وه و
ترسناک به خياري به ره و پويان ديت. ئه مانيش له و ديمه نه توقي و
هه لاتن.

به هه موو هيز و توانايانه وه پايان ده کرد، به لام وادياريو
نه توانن له چنگي ورچه که پرگارييان بيت و، به کيکيان ئاوپي دايه وه
به لاي ورچه که دا، تا بزانييت چه نديک له ورچه که وه دوورن و، له و
کاته دا بيرۆکه يه ک به خه ياليدا هات!

هه ربويه وه ستا و، جانتا که ي شاني دانا، تا پيالوه
وه رزشيه کاني ده ربه ينييت، به لام هاوپيکه ي به سه رسوپمانه وه پي
وت: (خو به پيالوه وه رزشيه کانيشته وه له و ورچه درنده يه خيراتر
نابيت).

به لّام نهو پيلاوه کانی له پي کرد و، وتی: (پيويست ناکات له

ورچه که خيتراتر بم، چونکه نهوهنده بهسه که له تو خيتراتر بم).
تۆر بهخيترايي دهستي به پاکردن کردهوه، هرچهنده
هاوپيکەشی بهتهواوی توانايهوه پای کرد بهدوايدا، به لّام نهيتواني بهم
بگاتهوه!

به پاستی نه و هاورپیهی که خوی پزگارکرد و، هاورپیکهی له پاش
 خویه وه جیهیشت، تا ورچه که سه رقالبکات و، خوی دهره تی
 پزگار بوون بقوزیته وه، نمونه ی هاورپی ناپاکه .
 گهر بۆت دهرکه وت که هاورپیکه ت بۆته که سیکی ناپاک یان
 دوژمنت، نه واهه مبار مه به، به لکو دلخوشبه که سروشتی
 راسته قینه ییت بۆ دهرکه وتوو و، چیترا هاورده میی ناکه ییت.

له بهر نه وه بهرده وام له یادت بیئت:

(گهر هاورپیکه ت مه له یه کی له بهرام به ردا
 کردیت، نه وای لی بیوره، به لام له یادی مه که،
 نه با پۆژیک له پۆژان بییته دوژمنت، هه ندیک
 جاریش چاپۆشی له هه له ی دوژمنه که ت بکه،
 نه با پۆژیک له پۆژان بییته هاورپیت).

پيرست

- ۲..... پيشه کی
- ۸ ھاوړپيه تی له زمانه وانيدا
- ۱۰..... چه مکی ھاوړپيه تی
- ۱۲ له پووکاره کانی ھاوړپيه تی
- ۱۳ ھاوړپيه تی له پوانگه ی تیگه یشتنی ئیسلامیه وه
- ۱۷ کاتیک ھاوړپيه تی ده گړپټ بڼ خورشه ویستی له پیناوی خوادا
- ۱۹ من ھاوړپم نییه
- ۲۰..... مه حاله ھاوړپيه کی نه مه کدار له م سرده مه دا ده سټبکه ویت !
- ۲۲ جوړه کانی ھاوړپيه تی
- ۲۲ ھاوړپيه تی له گه ل (خود) دا
- ۲۷ ھاوړپيه تی دایکان و باوکان له گه ل پوله کانیاندا
- ۲۸ ھاوړپيه تی له نیوان خوشک و براکاندا
- ۲۹ ھاوړپيه تی له قوتاخانه
- ۳۰ پله کانی ھاوړپيه تی
- ۳۱ ھاوړپيه تی به رزه وهندی خوازی
- ۳۱ ھاوړپيه تی له نیوان دوو په گه زدا
- ۳۴ ھاوړپيه تی له نیوان (ژن و میړد) دا
- ۳۶ ھاوړپيانی ئینته رنیت
- ۳۸ ھاوړپيه تی له گه ل شتانی تری جگه له مرؤف
- ۳۹ - ھاوړپيه تی له گه ل پووه کدا

- ۴۰..... ھاوړپټه تی له گه ل شته بیگیانه کاند
- ۴۱..... ھاوړپټه تی و به نه مه کښوون له ناست ناژه لاند
- ۴۴..... نایا ھاوړپټه تی پاش دمه قاله و پیا هه شاخان دټه کایه وه؟
- ۴۶..... کړتایی هینان به ناکوکی نیوان ھاوړپټیان
- ۴۷..... پاریزگاریکردن له په یوه ندی ھاوړپټه تی
- ۴۸..... قه رزکردن له نیوان ھاوړپټیاندا
- ۴۹..... ھاوړپټم پټو یسته ..
- ۴۹..... سیفه ته کانی ھاوړپټ
- ۵۱..... ھاوړپټی خراب
- ۵۴..... به باشی ھاوړپټکانت هه لټیزه
- ۶۴..... پله به ندی بؤ ھاوړپټکانت بکه
- ۶۸..... ھاوړپټکانت بدوزه وه
- ۷۶..... نو جوړه که ی ھاوړپټ
- ۷۷..... یه که م: که سیټی (نموونه یی)
- ۸۱..... دوو ه م: که سیټی (دلپاک)
- ۸۳..... سیټیه م: که سیټی (چالاک)
- ۸۵..... چواره م: که سیټی (پړمانسی)
- ۸۷..... پټنجه م: که سیټی (چاودیر)
- ۸۹..... شه شه م: که سیټی (دلسون)
- ۹۰..... حه و ته م: که سیټی بڼ باکی خو ه لکیش
- ۹۲..... هه شته م: که سیټی (سه رکرده)

- تۆيەم: كەسپتى (چاكسان) ۹۴
- چوار چۆرەكەي ھاوپىي لە ديدى (ئەبقىرات) ھوۋە ۹۶
- ھاوپىي ئاگرين ۹۶
- ھاوپىي ئاۋى ۹۷
- ھاوپىي ھەۋايى ۹۷
- ھاوپىي خاكى ۹۷
- چەند جۆزىكى ديكەي ھاوپىي ۹۸
- ھاوپىي ھۆشمەند (عەقلانى) ۹۸
- ھاوپىي بەسۆز ۹۹
- ھاوپىي ئارەزوۋىياز ۱۰۱
- ھاوپىي ديدەيى ۱۰۲
- ھاوپىي بىستەككى ۱۰۵
- ھاوپىي چالاک و بەھەست ۱۰۸
- ھاوپىي كەللەپەق ۱۱۱
- ھاوپىيەك كە كەسانى دەۋرۋىيەرى دەكاتە تەۋەرى ژيانى ۱۱۳
- ھاوپىي خۆنزىككەرەۋە لە ئامانجەكان ۱۱۴
- ھاوپىي خۆبەدوورگر (خۆپارىز) ۱۱۶
- ھاوپىي خۆلىكچۈينەر ۱۱۸
- ھاوپىي خۇجياكەرەۋە ۱۱۹
- ھاوپىي تىكرايىن ۱۲۰
- ھاوپىي زۆرۈردەكار ۱۲۱

- ۱۲۳..... ھاۋپىي ناچار
 ۱۲۴..... ھاۋپىي لەسەرخۆ و ھۆشمەند
 ۱۲۶..... سوودىك:
 ۱۲۷..... لە قەفەسى تۆمەتبار كىرىدۇ: ناپاكيى ھاۋپىيان
 ۱۳۱..... پىپرست

